

Block 1

2010-04-10

Svarshäfte nr.

Högskoleprovet

DELPROV 1

NOG_c

Delprovet innehåller 22 uppgifter.

Anvisningar

Varje uppgift innehåller en fråga markerad med fet stil. Uppgiften kan även innehålla viss information. Därefter följer två påståenden, (1) och (2), som också innehåller information. Din uppgift är att avgöra hur mycket information, utöver den som anges i inledningen, som behövs för att besvara frågan. Pröva de olika svarsförslagen noggrant innan du besvarar frågan.

Övningsexempel

A, B och C är tre olika positiva heltal.

Vilket är talens medelvärde?

(1) Summan av de två största talen är 130.

(2) Summan av de två minsta talen är 110.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

A i (1) men ej i (2):

Den information som ges i (1) är tillräcklig.
Enbart informationen i (2) räcker inte till.

B i (2) men ej i (1):

Den information som ges i (2) är tillräcklig.
Enbart informationen i (1) räcker inte till.

C i (1) tillsammans med (2):

För att få tillräcklig information måste man använda både påstående (1) och (2). Enbart (1) eller enbart (2) ger ej tillräcklig information.

D i (1) och (2) var för sig:

Antingen (1) eller (2) kan användas, eftersom båda var för sig innehåller tillräckligt mycket information.

E ej genom de båda påståendena:

Inte ens genom att nyttja både (1) och (2) kan man få tillräcklig information.

Enligt informationen i påstående (1) kan det största talet variera mellan 128 och 66. Enligt informationen i påstående (2) kan minsta talet variera mellan 1 och 54. Informationen i påstående (1) tillsammans med (2) leder till att det finns 9 olika lösningar på talens medelvärde. Eftersom uppgiften har 9 olika lösningar så kan man inte entydigt besvara frågan om talens medelvärde. Svarsförslag E är därför rätt.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **22 uppgifter**.

Provtiden är 50 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

Uppgifter

1. Martin tändar två ljus i en ljusstake samtidigt. De båda ljusen brinner med samma konstanta hastighet. Det ena ljuset är 5 cm längre än det andra ljuset. **Hur långa är de två ljusen?**

- (1) Brinntiden för det kortare ljuset är 75 minuter kortare än för det längre ljuset.
- (2) Brinntiden för det längre ljuset är fem timmar.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

2. Det tar två timmar för en båt att färdas mellan två hamnar. Under den första timmen färdas båten en kortare sträcka än under den andra timmen. **Hur lång sträcka färdas båten mellan hamnarna?**

- (1) Efter 30 minuters färd har båten hunnit 5 sjömil.
- (2) Om båten skulle dubbla hastigheten skulle resan ta en timme.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

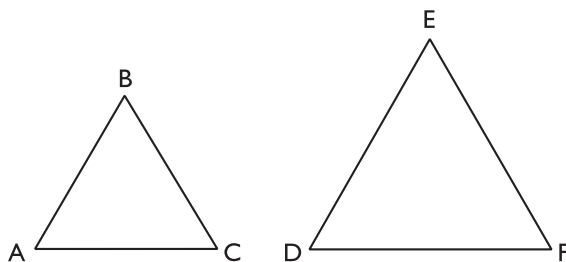
3. I en bokhylla står det tio pärmar som är blå, röda eller svarta. Fyra av pärmarna är svarta. **Hur många av pärmarna är röda?**

- (1) Det finns fler svarta än blå pärmar.
(2) Av de sex pärmarna som står längst till vänster är två blå och två är röda.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

4. ABC och DEF är trianglar. **Vilken är summan av de båda trianglarnas omkrets?**

Figuren syftar endast till att illustrera problemet. Mätning i figuren ger ej information för lösningen.

- (1) Summan av längderna AB och EF är 27 cm.
(2) Trianglarna är liksidiga.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

5. Stefan bryggde te i en tekanna som rymmer 1,2 liter. **Hur många deciliter te fanns kvar i kannan efter att Stefan hällt upp teet?**

- (1) Stefan bryggde te motsvarande tre fjärdedelar av kannans volym. Den mängd te Stefan hällde upp motsvarade en fjärdedel av kannans volym.
- (2) Stefan hällde upp en tredjedel av det te han bryggde.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

6. För att kunna jämföra olika bränslens lagringsvolym (volym per energienhet) så utgår man från den energimängd som finns i 1 m³ olja. **Hur många m³ bark behövs för att energimängden i barken ska motsvara energimängden i 1 m³ olja?**

- (1) Förhållandet mellan lagringsvolymerna hos olja och bark är 1:20.
- (2) Förhållandet mellan lagringsvolymerna hos bark och olja är 1:0,05.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

7. Näslunds kaffeförpackningar säljs både som 1-pack och som 5-pack. **Hur många kronor billigare blir det att köpa ett 5-pack än fem 1-pack?**

- (1) Ett 5-pack kostar $\frac{2}{3}$ av vad fem 1-pack kostar.
- (2) Det blir 50 kronor dyrare att köpa fem 1-pack än ett 5-pack.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

8. Ett antal personer vill låna en populär bok på biblioteket och skriver upp sig på en väntelista. Då en person får låna ett exemplar av boken stryks personen från väntelistan. **Hur många personer finns på väntelistan?**

- (1) Om alla personer som har stått på väntelistan i ett halvår får låna ett exemplar av boken så reduceras antalet på väntelistan till en tredjedel.
- (2) Om fem personer från väntelistan får låna ett exemplar av boken samtidigt som två nya personer sätter upp sig på väntelistan reduceras antalet på väntelistan med 20 procent.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

9. Bland fem givna tal dras ett tal x slumpmässigt. **Vad är sannolikheten att $\frac{x}{2} + 4 = 0$?**

- (1) Medelvärdet av de fem talen är 0.
- (2) Det största av de fem talen är 8.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

10. En skolförening med flickor och pojkar har 80 medlemmar. **Vilken medelålder har föreningens medlemmar?**

- (1) Pojkarna i föreningen har en medelålder på 13 år.
- (2) Flickorna i föreningen har en medelålder på 12 år.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

11. En fyrhörning har formen av en romb. **Hur stora är de olika vinklarna i romben?**

- (1) Mer än en vinkel i romben är 25° .
- (2) Varje sida i romben är 50 mm.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

12. Ett bråktalet förändras genom att täljaren och nämnaren multipliceras med var sitt tal.
Hur många procent mindre blir det nya bråktalet?

- (1) Genom multiplikationen blir täljaren 25 procent mindre.
- (2) Genom multiplikationen blir nämnaren 25 procent större.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

13. I ett höghus finns i alla fönster en julbelysning i form av antingen en adventsstjärna eller en adventsljusstake. I hälften av fönstren är julbelysningen tänd. **Hur många adventsstjärnor är tända?**

- (1) Det finns totalt 180 fönster i höghuset och det finns adventsstjärnor i $\frac{2}{5}$ av dessa fönster.
- (2) 42 av adventsljusstakarna är släckta.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

14. En rät linjes ekvation kan skrivas $y = kx + m$, där k är riktningskoefficienten och m är konstanttermen. Linjerna $y = k_1x + 5$ och $y = k_2x - 7$ skär varandra i punkten P . De båda linjerna är vinkelräta mot varandra, dvs. $k_1 \cdot k_2 = -1$. **Vilka är koordinaterna för punkten P ?**

- (1) $k_1 = 2$
- (2) $k_2 = -0,5$

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

15. Två olika stora glasbehållare är formade som kuber. **Hur många gånger större volym har den större behållaren än den mindre?**

- (1) Den större behållaren rymmer 113 dm^3 mer än den mindre behållaren.
- (2) Den mindre behållaren har hälften så stor basyta som den större behållaren.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

16. År 1992 var ordinarie pris på en bussresa tre kronor högre än om man betalade resan med ett rabattkort. **Hur mycket kostade en bussresa med rabattkortet detta år?**

- (1) Från 1992 till 2007 ökade ordinarie pris på en bussresa med 150 procent. År 2007 var ordinarie pris därmed 30 kronor.
- (2) År 1992 kostade tre bussresor till ordinarie pris lika mycket som fyra bussresor med rabattkort.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

17. En låda innehåller 60 enfärgade biljetter som antingen är röda, blå eller vita.

Hur många är de blå biljetterna?

- (1) Om alla röda biljetter skulle bytas ut mot blå biljetter, så skulle det finnas dubbelt så många blå biljetter som vita biljetter.
- (2) Om alla vita biljetter skulle bytas ut mot blå biljetter, så skulle det finnas tre gånger så många blå biljetter som röda biljetter.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

18. För att visa förändring över tid används index. År 1980 var prisindex 100 för en viss vara. **Vad kostade varan år 2005?**

- (1) År 2004 var varans prisindex 350 och varan kostade då 13 kronor mindre än år 2005.
- (2) År 2005 hade varans prisindex ökat med 255 enheter sedan basåret 1980.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

19. Veckans dagar är i turordning måndag, tisdag, onsdag, torsdag, fredag, lördag och söndag. Den första dagen i en viss månad är någon av veckans dagar. Efter en söndag kommer alltid en måndag. Ingen månad har mer än 31 dagar. **Vilken veckodag är det den 20:e i den sökta månaden?**

- (1) Den första dagen i månaden är inte en fredag.
- (2) I den sökta månaden inföll tre söndagar på jämna datum.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

20. På ett nationellt prov i matematik fick alla elever något av betygen icke godkänt, godkänt, väl godkänt eller mycket väl godkänt. **Hur stor andel av eleverna fick betyget mycket väl godkänt?**

- (1) Betyget icke godkänt erhöles av $1/10$ av eleverna, vilket motsvarade $1/7$ av antalet elever som fick betyget godkänt eller väl godkänt.
- (2) Eleverna som fick betyget mycket väl godkänt var hälften så många som de som fick betyget icke godkänt eller väl godkänt. Resterande elever fick betyget godkänt.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

21. x, y och z är heltal där $x < z$. **Är $x < y$?**

- (1) $x^2 > z$
 $y < 2z$
- (2) $y < z < 0$

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

22. Gunilla har 20 pärlor av olika färg: gul, grön, blå och svart. **Hur många blå pärlor har Gunilla?**

- (1) De gula pärlorna är dubbelt så många som de blå. De gröna och svarta pärlorna är tillsammans lika många som de gula.
- (2) Av pärlorna är 17 inte gröna, 5 är svarta och 12 är inte gula.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

Block 2

2010-04-10

Svarshäfte nr.

Högskoleprovet

DELPROV 3

LÄSb

Delprovet innehåller 20 uppgifter.

Anvisningar

Delprovet LÄS prövar din förmåga att ta till dig innehållet i texter skrivna på svenska. Provet består av fem texter från olika ämnesområden. Till varje text hör fyra uppgifter. Varje uppgift består av en fråga med fyra svarsförslag. Ett av svarsförslagen är rätt.

Läs texten och välj ut det svarsförslag som med stöd av texten bäst besvarar frågan.

Ibland kan du klart se att ett av svarsförslagen är rätt och att de andra är fel. Ibland verkar först flera svar mer eller mindre rimliga. Då måste du, genom att jämföra de olika svarsförslagen, välja ut det som **bäst** besvarar frågan.

Observera att du ska lösa uppgifterna med ledning av den information som ges i respektive text.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **5 texter** och **20 uppgifter**.

Provtiden är 50 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

Bilderbokens pusselbitar

Utgivningen av bilderböcker för barn vilar på en flerhundraårig tradition, men vad är då en bilderbok? Vilka kvaliteter kan urskiljas utanför och bredvid didaktisk ambition och fostransideal? Enligt litteraturvetaren Maria Nikolajeva kan bilderboken inte definieras vare sig som ett enhetligt litterärt verk eller som en genre. Hon väljer däremot att arbeta utifrån hypotesen att bilderboken bör betraktas som ett estetiskt och mångdimensionellt föremål. Forskningsprojekt kring bilderbokens konstnärliga kvaliteter har kommit att intressera konst- och litteraturvetare först under de senaste trettio åren. Maria Nikolajevas bok *Bilderbokens pusselbitar* visar med tydlighet och skärpa att barnlitteraturforskningen under dessa senare decennier lyckats ge den styvmoderligt behandlade konstformen, den estetiskt syftande bilderboken, identitet som självständig och fullvuxen konstgren (visuell och verbal).

Nikolajeva fokuserar bilderbokens litterära och konstnärliga egenskaper i mötet mellan bild och text, och söker pusselbitarna till bilderbokens relationella bildtextestetik. Hon väljer emellertid bort att behandla bilderbokens explicita såväl som implicita didaktiska syften. Denna avgränsning är måhända nödvändig för det redan så innehållsrika pusslet. Didaktiska syften kan dessutom vara svårångade, med sina flytande gränser, vilket måhända inte helt är författarens ”cup of tea”. Här väljer Nikolajeva ett antingen eller, och grundar sitt val på det faktum ”att försvinnande få studier av bilderböcker ur pedagogiskt eller ideologiskt perspektiv över huvud taget lägger märke till samspelet text/bild i böckerna”, och utesluter därigenom den didaktiska aspekten. Med tanke på att en stor del av Nikolajevas läsare med stor sannolikhet följer/följer den pedagogiska banan, skulle den grinige kunna invända: ja men just därför...

Bilderboken skiljer sig från barnlitteratur i övrigt genom att den saknar förebilder och modellexempel i vuxenlitteraturen. Bilderboken är sin egen modell, ett forskningsobjekt som, då det innefattar både bildens och textens uttryck, kräver tvärvetenskaplig teoribildning. Inte enbart den konstnärliga formen visar på dubbelhet. Bilderboken förväntas även tilltala och tala till såväl barnet som den vuxne. Nikolajeva uttrycker det som att den vuxne står mellan barnet och boken. Vem är då den kompetente visuella läsaren, är det barnet eller den vuxne? Nikolajevas utgångspunkt är att det är den vuxne som skall träna barnet i aktiv bildtolkning. Är det inte också möjligt att barnet kan få den vuxne att se och upptäcka bildens språk i, utanför och bredvid texten? Även på narrativ nivå tvivlar Nikolajeva på barnets förmåga, nämligen den att särskilja

berättarjaget från den som läser för barnet.

Nikolajevas teoretiska linje är klar och underlättas av en konsekvent terminologi, vilket gör att läsaren under läsandets gång tillägnar sig adekvata begrepp och verktyg för analys. Pedagogiskt och tålmodigt förs läsaren in i ett resonemang om ikoniska och konventionella tecken, bildspråk och språkbilder. Nikolajeva är som författare och forskare strikt, noggrann och välstrukturerad. Detta gäller både uppbyggnad och form innefattande bild- och textmässiga val till den egna boken samt till bilderboken som studieobjekt. Bilderbokens miljö- och personbeskrivning liksom dess berättarperspektiv behandlas, och även begreppen temporalitet och modalitet. Terminologin kan utgöra ett första snårigt hinder för läsaren, men när detta väl övervunnits finner vi att vi med stöd av Nikolajeva är väl förberedda för att ge oss ut på egna expeditioner bland bilderbokens pusselbitar.

Nikolajeva använder sig av Kristin Hallbergs begrepp ikonotext för att förklara det dialogiska konceptet, syntesen av bild och text. Samspel mellan bild och text utgör en komplicerad berättelsestruktur som Nikolajeva låter oss ta del av. Vi uppmärksammas på hur bilderboksbilderna både kompletterar och bekräftar texten, men även talar till oss utanför det skrivna ordet. För vidare kategorisering av bilderboken tillämpar Nikolajeva avancerad litteraturteori för att blottlägga en metodik för analys och förståelse samt för att möjliggöra njutning av bilderbokens mångbottnade kvaliteter och dimensioner. Nikolajeva visar med entydighet och styrka att hennes perspektiv är litteraturvetarens.

Nikolajeva äger djup kunskap och internationell bredd i överförd och direkt bemärkelse. Hennes bok innehåller en värdefull historik och genreöversikt där de omfattande litteraturangivelserna är väl avvägda. *Bilderbokens pusselbitar* är inte lättillgänglig, men dess systematiserade upplägg vägleder den läsare som väljer att använda sig av Nikolajevas pusselbitar för att själv komma vidare i bilderboks- och barnlitteraturstudier och forskning.

De fem pusselbitar som tillsammans bildar en kvadrat på bokens omslag har färgyta och form, men de synes emellertid inte ligga där för att utmana lösningsglädje och nyfikenhet. Pusselbitarnas klara grundfärger och skarpa konturer blir egendomligt kongruenta med Nikolajevas eget närmande till bilderboken som estetiskt föremål. Nikolajevas bok kommer kanske främst till sin rätt hos den eller dem som redan tagit bilderboken till sig, eventuellt den förväntansfulle. Nikolajevas distanserade perspektiv väcker nämligen inte läslust – den måste eller förutsätts kanske finnas där redan. Författarens mycket korta reka-

pituleringar av textinnehåll förutsätter en redan initierad läsare. Den tilltänkte bilderboksläsaren rekommenderas ett välgörande bilderboksbad innan Nikolajevas pusselbitar kan komma till intellektuell och sinnlig glädje och gagn för rumslig, icke-linjär, läsning.

I bokens avslutande kapitel låter Nikolajeva oss, dock ”med risk för att verka långsökt”, bli bekanta med Jacques Lacans perspektiv på den imaginära bilden, det strukturella språket och det reella stadiet. Det sistnämnda avser försoningen, mötet, mellan de två föregående, och det är kanske just det som det hela handlar om.

CARIN JONSSON

didaktisk = undervisande

narrativ = berättande

Uppgifter

1. Vilken ställning har bilderboken inom litteraturvetenskapen idag, enligt textförfattaren?

- A Den anses allmänt vara en ”konstgjord” form av barnlitteratur.
- B Den har genomgått en förnyelse, vilket medfört ökad uppmärksamhet.
- C Den bedöms oftast negativt eftersom den inte betraktas som en egen genre.
- D Den har fått ökad status till följd av den forskning som gjorts.

2. Vilken av följande invändningar riktar textförfattaren mot Nikolajevas bok?

- A Nikolajevas förhållningssätt ställer stora krav på läsarens engagemang.
- B Nikolajevas teoretiska upplägg ger inte läsaren verktyg för egen analys.
- C Nikolajeva betonar genomgående texten i stället för bilden.
- D Nikolajevas bok vänder sig i alltför hög grad till utbildade pedagoger.

3. Hur ser Nikolajeva, enligt textförfattaren, på själva lässituationen när det gäller bilderböcker?

- A Barnet och den vuxne tillägnar sig innehållet med hjälp av varandra.
- B Barnet tillägnar sig innehållet med den vuxnes hjälp.
- C Barnet och den vuxne tillägnar sig innehållet var för sig.
- D Barnet tillägnar sig framför allt bilderna, den vuxne tillägnar sig texten.

4. Vad anger Nikolajeva, enligt textförfattaren, som skäl till att inte behandla bilderbokens didaktiska aspekter?

- A Att hon själv saknar tillräckliga kunskaper i didaktik.
- B Att ämnet redan är tillräckligt utforskat.
- C Att bilderboken saknar didaktiskt värde.
- D Att hon i första hand vill diskutera andra aspekter.

Vård och fortbildning

”Mitt yrke kommer alltid att vara godt, ty det är byggt på en solid basis: Människornas vidskepelse!” Så skrev en gång Axel Munthe. I dag går det inte att resonera så, även om vi kan lära oss en del av liknande insiktsfulla iakttagelser. I vår ”solida basis” ingår vetenskaplighet och vi känner oss numera rätt hemmastadda med de rapporter från Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) som dyker upp med jämna mellanrum. Evidensbaserad medicin (EBM) förser oss med en del av den kunskap vi behöver för att känna oss trygga när vi individualiserar och utövar läkekonst. Men nya kunskaper och SBU-rekommendationer har ofta svårt att få genomslag i praktiken. Kan fortbildning påverka praxis? I så fall, vilken fortbildningsmetod är bäst? Lönar det sig med fortbildning? I den här artikeln kommer jag att beskriva något om den riktade fortbildningens effekter på praxis men också hur fortbildning ingår i ett större sammanhang – professionell utveckling (CPD).

Det finns ett stort antal vetenskapliga studier som påvisat samband mellan enstaka, riktade fortbildningsaktiviteter och förändring av praxis. Intrycket blir motsägelsefullt om man går efter enstaka studier, men genom att göra systematiska sammanställningar, s.k. reviewer, och använda lämpliga inklusionskriterier är det lätt att urskilja ett mönster.

I en review av 99 välkontrollerade studier med medicinsk fortbildning (CME) som intervention ledde hela 70 procent till förbättrad praxis och 48 procent till bättre vårdkvalitet. Bäst effekt hade återkommande påminnelser, arbetsplatsbesök, uttalanden av opinionsledare och fortbildning som skedde med flera olika, parallella metoder.

I en analys av 14 kontrollerade studier av fortbildningseffekter 1993–99 ledde 9 av 17 interventioner till ändrad praxis. Tre fjärdedelar av dessa nio resulterade även i bättre vård. Man fann att en förutsättning för de positiva resultaten var att interaktiv pedagogik tillämpades, det vill säga att deltagarna själva medverkade aktivt. Om fortbildning gavs som föreläsningar kunde man inte se någon signifikant effekt, vare sig på praxis eller på vården.

Läkemedelsindustrin har sedan länge använt personliga besök på arbetsplatser för sin marknadsföring, en metod som tycks löna sig när man vill påverka förskrivning. Stephen B. Soumerai med flera gjorde i början på 1990-talet en vetenskaplig analys av 44 studier som alla hade syftet att ändra allmänläkares förskrivningsmönster. Slutsatsen blev att material skickat per post var verkningslöst, medan besök på arbetsplatser hade signifikanta effekter på förskrivningspraxis. Till samma resultat, dvs. utebli-

ven effekt av skriftlig information, kom också Jonathan Lomas, som redovisar 19 studier av rekommendationer om läkemedelsval.

Andy Oxman, som ägnat sitt liv åt att analysera fortbildning och som forskar vid norska Helsedirektoratet, har försökt ta reda på vilka fortbildningsmetoder som är mest effektiva. I en review av 102 interventionsstudier drar han och hans kolleger slutsatsen att de flesta fortbildningsmetoder fungerar under vissa omständigheter, men att det inte existerar någon enskild metod som fungerar i alla lägen.

Varför är det då så svårt att ändra sin praxis? Att ändra på vanor kan vara svårt, inte bara i yrkeslivet. Det ska till en genuin övertygelse om att det nya är värt att följa, en vilja att pröva i praktiken och en förmåga att genomföra förändringen, trots ett visst motstånd från omgivningen. Malin André, familjeläkare i Dalarna som disputerat på fokusgruppstudier om användningen av tumregler hos allmänläkare, har en intressant infallsvinkel. Hon menar att tumregler (exempelvis ”ledbesvär? → ta SR” (sänka), ”kan knäet belastas utan problem? → inte fraktur”, ”först bestämma om allvarligt eller ej → börja sedan fundera på diagnosen”) är ett sätt att hantera osäkerhet i en komplicerad vardag där hundratals beslut måste tas varje dag. Tumregler kan ses som mentala genvägar som förenklar vardagsarbetet. Men tumregler kan också förklara varför praxis ofta förblir opåverkad även om nya kunskaper motiverar till förändring. Dels ligger tumreglerna nära det omedvetna och kan vara svåra att påverka rationellt, dels kan det vara förknippat med ångest att släppa den (ibland falska) säkerhet som de utgör.

Enligt en av de mest kända kvalitetsteoretikerna i USA, Paul Plsek, kan en utomstående intressent, t.ex. SBU eller en läkemedelskommitté, använda två sätt för att påverka läkares praxis. Det ena är spridning och det andra adoption.

Spridning av information innebär att den som vill påverka föreslår vad läkare bör göra för att åstadkomma förbättring av sin praxis och motiverar detta med vetenskapliga fakta.

Det andra sättet, adoption, innebär att försöka få läkarna att göra förändringen till ett eget projekt. Adoption är med andra ord en högst personlig process där en läkare analyserar och förändrar sitt beteende i ett försök att förbättra den egna praktiken och kan, enligt författarna, ses som en process i flera steg. Först uppstår en sorts spänning till följd av att läkaren börjar uppleva ett behov av ändrad praxis utan att ha någon klar uppfattning om

hur det ska gå till. Nästa steg innebär att det uppstår ett intresse av sådan förnyelse som möter det egna behovet. I det här skedet kan viljan att ge patienterna bättre omhändertagande eller önskan om att underlätta det egna arbetet spela roll. I det tredje steget värderas de nya idéerna och läkaren gör ett övervägande om det kan vara värt besväret att ändra praxis eller ej. Fördelarna kan t.ex. vara den positiva känslan av att hänga med i utvecklingen och att man bättre kan leva upp till patienternas krav. Nackdelarna kan innebära att tid måste avsättas initialt eller att det medför ökade kostnader.

Först om läkaren blir övertygad om att han eller hon verkligen vill ändra sin praxis finns förutsättningar för det fjärde steget: att genomföra förändringen. De båda strategierna spridning och adoption är helt väsensskilda.

Hittills har jag uppehållit mig vid de fortbildningsaktiviteter där effekterna av interventioner varit möjliga att studera, ofta med kvantitativ metodik. Det handlar i regel om riktade fortbildningsmoment avsedda att åstadkomma ett visst medicinskt resultat. Här är det möjligt att välja mellan mer eller mindre effektiva strategier, även kostnadsmässigt.

Ser vi i stället på fortbildning i bredare bemärkelse, som

en form av livslångt lärande eller professionell utveckling (CPD) i vilken även CME ingår, blir det genast svårare att påvisa effekter. Janet Grant, professor vid Open University utanför London, ligger bakom en intressant handbok om CPD, *The Good CPD Guide*, byggd på såväl pedagogisk erfarenhet som vetenskapligt underlag. Enligt Janet Grant får man ut mest av de aktiviteter som är inriktade på professionell utveckling om: a) initiativet kommer från individen själv, b) självvärdering av lärobehovet görs i form av läroplaner, c) CPD-aktiviteter är kopplade till vardagspraktiken, d) fortbildningsmetoderna är självvalda och anpassade till den personliga lärstilen, e) uppföljning, reflektion och dialog med kolleger sker regelbundet.

Vare sig vi upplever det eller ej är huvuddelen av den professionella utvecklingen inflätad i vårt vardagsarbete. Den är en förutsättning för att vi ska utveckla de kunskaper, färdigheter, attityder och värderingar som gör oss till läkare och kräver tid för kollegial dialog och reflektion. Men att studera de omedelbara effekterna av livslångt lärande låter sig knappast göras med de metoder vi är vana vid – lika litet som det går att studera kostnadseffektivitet av skönlitteraturläsning och socialt umgänge.

GÖSTA ELIASSON

Uppgifter

5. Vad kan enligt Malin André vara en nackdel med tumregler?

- A Tumregler kan störa invand praxis.
- B Tumregler sätter kvantitet före kvalitet i arbetet.
- C Tumregler kan konservera arbetsmetoderna.
- D Tumregler sätter läkaren före patienten.

6. Vad är enligt textförfattaren betydelsefullt för att man ska få en klar bild av hur fortbildning påverkar praxis i vården?

- A Att man inte utgår från enskilda undersökningar utan i stället bygger på ett bredare underlag.
- B Att man är medveten om att forskningen på området ännu är ganska begränsad.
- C Att man tar hänsyn till den skiftande kvaliteten i de undersökningar som hittills utförts.
- D Att man inte gör skillnad mellan medicinsk fortbildning (CME) och professionell utveckling (CPD).

7. Vad är enligt textförfattaren en grundläggande skillnad mellan de två strategierna "spridning" och "adoption"?

- A Spridning aktiverar läkaren, adoption aktiverar patienten.
- B Spridning bygger på yttre påverkan, adoption bygger på inre motivation.
- C Spridning sker i grupp, adoption sker individuellt.
- D Spridning kräver teoretisk förberedelse, adoption bygger på ny praktik.

8. Vad är enligt textförfattaren anledningen till att man inte vet mer om hur det livslånga lärandet påverkar praxis i vården?

- A Det har hittills inte ansetts motiverat att studera de mer långsiktiga effekterna.
- B Begreppet livslångt lärande är omstritt och bara delvis accepterat inom forskarvärlden.
- C Det saknas lämpliga verktyg för att kunna kartlägga sådana förändringar.
- D Av tradition räknas medicinsk fortbildning inte som en form av livslångt lärande.

Fåglars sociala liv

Tranplogarna som kretsar tills de kommit ända upp till molnbasen, skrattnåskolonierna i fågelsjön, mesflockarna i vinterskogen och kajorna som på kvällen kommer in från landsbygden för att övernatta i stadens parker är några av otaliga exempel på fåglars sällskaplighet eller socialitet. Vanan att uppträda flockvis är så spridd inom fågelvärlden att man kan utgå från att den är en mycket viktig anpassning, eller ett komplex av anpassningar, som utvecklats genom naturligt urval. Det betyder att i ett visst fågelbestånd har de individer som haft större benägenhet för socialitet fått fler avkomlingar än individer vars sällskaplighet varit mindre utpräglad eller sämre fungerande. Vidare kan vi förvänta oss att om sådan variation i beteendet fortfarande existerar i fågelbeståndet, bör den gå i arv från föräldrar till avkomlingar. Den saken är det dock få som lyckats visa.

Nu har det emellertid kommit en artikel som belyser detta problem. Författaren är Anders Pape Möller, dansk ornitolog, som jämfört unga ladusvalors grad av häckningssocialitet med deras föräldrars. Som mått har han använt storleken på den koloni som ungarna fötts i respektive vid ett års ålder valt för sin egen häckningsdebut. Som mått på graden av socialitet har han också utnyttjat avståndet till närmaste grannbo. För att undvika en uppenbar felkälla har han sållat bort data rörande de unga svalor som återkommit till och börjat häcka i sin egen födelsekoloni.

Utfallet av Möllers analys är att unga ladusvalor som vuxit upp i stora och täta kolonier faktiskt väljer att bosätta sig i sådana kolonier mycket oftare än ladusvalor som vuxit upp i små och glesa kolonier (eller i ensamma bon) och vice versa. Variationen i socialitet kunde visas bero på ärftliga faktorer till 46 procent, medan andra faktorer åstadkommit resten. Procenttalet ligger på en högst normal nivå i jämförelse med vad man funnit beträffande diverse andra drag i fåglars beteende.

Beror ungarnas förkärlek för sin barndoms kolonityp på arv eller på att de präglats på den under sin barndom?

Sådana frågor besvaras vanligtvis genom att man flyttar ungar mellan bon, och detta var naturligtvis precis vad Möller gjorde. Om det är uppväxtmiljön som bestämmer ungarnas första egna val bör de välja att häcka under liknande omständigheter som kännetecknat deras "fosterhem", men är det arvet förväntas de välja betingelser som liknar dem där deras riktiga föräldrar bor, trots att de ju vuxit upp i en annorlunda miljö.

Möllers experiment bekräftade att ladusvalungarnas val av boplatz verkligen har en betydande ärftlig komponent

och alltså är en anpassning eller adaptation i ordets egentliga bemärkelse. Vilken fördel svalorna har av den ena eller den andra graden av socialitet är oklart och torde variera mellan tider och platser. Just det faktum att de relativa fördelarna är så instabila förklarar varför det fortsätter att finnas genetisk variation i svalpopulationen med avseende på individernas grad av socialitet. Om en viss utformning alltid och överallt vore mest fördelaktig, skulle snart alla individer ha just den utformningen, och följaktligen skulle den genetiska variationen försvinna.

En av fördelarna för en individ med att vistas tillsammans med andra individer, dvs. att ansluta sig till en flock, är att den då kan dra nytta av den samlade vaksamheten gentemot predatorer. Men kan man verkligen lita lika mycket på flockkompisarna som på sig själv? Konkretare uttryckt: Uppfattar en gulsparr ett varningsläte från en annan gulsparr som lika tillförlitligt som en egen observation av exempelvis en annalkande hök?

Ineke van der Veen disputerade för ett par år sedan i Uppsala på gulsparrs reaktioner på olika hotbilder. I en av sina artiklar visade hon att burhållna gulsparrar som fick se en sparvhöksattrapp respektive hörde varningsläten från andra gulsparrar som fick se höken, tenderade att reagera på olika sätt. De som inte sett utan bara "hört talas om" sparvhöken visade ett oroligare uppträdande under en längre tid efter det att höken försvunnit än de som verkligen sett den med egna ögon, och de väntade också längre innan de återgick till näringarna, dvs. att äta.

Visst är det en god idé att slå sig samman med artfränder – men man kan inte lita helt och fullt på deras signaler. Jämfört med en "hörsägen" ger en egen observation säkrare information om vad för slags hot det verkligen är frågan om. Osäker information bör hanteras med extra stor försiktighet, medan en egen observation medger en mer precis riskbedömning och hantering.

Vid en översikt omfattande all världens fågelfamiljer fann Guy Beauchamp att fåglars vana att födosöka flockvis respektive solitärt naturligtvis påverkades av många olika ekologiska omständigheter (typ av föda osv.), men att en speciell faktor ofta påverkade det sociala födosöksbeteendets utformning: graden av släktsammanhållning. Vissa typer av flockvis födosökande som knappt förekom bland fåglar utan sådan sammanhållning, troligen därför att det inte var lönsamt, dök upp hos arter där föräldrar och ungar och kanske andra släktingar långvarigt håller ihop. I sådana grupper av besläktade djur finns nämligen evolutionära skäl att visa ett visst mått av oegennyttia eller skonsamhet mot flockkompisarna, eller med andra ord att

acceptera en lägre lönsamhet, nämligen om släktingarnas framgång därigenom ökar. Inga sådana altruistiska drag finns däremot hos fåglar som lever i flockar av obesläktade individer, utan där är var och en sig själv närmast.

Ett extremt exempel är göken och dess fosterfamilj. I vanliga fågelfamiljer finns släktskapsrelationer, som kan förväntas dämpa hänsynslösheten i konkurrensen om resurser. Men en gökunge är sannerligen inte släkt med

de fåglar som matar den eller med sina kullsyskon. Mycket riktigt dräper den de senare och exploaterar de förra ända till eller ibland över bristningsgränsen.

STAFFAN ULFSTRAND

predator = rovdjur

Uppgifter

9. Hur förklarar textförfattaren att svalornas grad av socialitet fortsätter att variera genetiskt?

- A De egenskaper som är gynnsamma har inget med populationens storlek att göra.
- B Alla kullsyskon ärver inte vanan att uppträda flockvis.
- C Anpassning sker så ofta att arvet sällan får genomslag.
- D Vilka egenskaper som är gynnsamma beror på tid och livsmiljö.

10. Vad framförs i texten som stöd för Beauchamps teori att släktskapsrelationerna mellan individer inom vissa fågelarter har betydelse för födosökandet?

- A Besläktade individer söker oftare föda längre från kolonin än inte besläktade individer.
- B Besläktade individer försvarar sina födosöksplatser mot individer de inte är besläktade med.
- C Besläktade individer är under födosökandet mindre själviska än inte besläktade individer.
- D Besläktade individer söker oftare föda under häckningen än inte besläktade individer.

11. Vilket av följande påståenden har stöd i texten?

- A Inom ett visst fågelbestånd är det de flockinriktade individerna som lyckas bäst med förökningen.
- B Att leva i flock är en garanti för fortsatt varians i socialitet.
- C Majoriteten av alla fågelarter lever i flock.
- D Fågelarter som skyddar sina ungar skapar starkare ärftliga band än andra.

12. Vad är textförfattarens huvudsyfte?

- A Att granska och ifrågasätta de undersökningar som framhåller ärftlighetens betydelse för fåglars sociala liv.
- B Att visa på praktiska undersökningars fördelar jämfört med mer teoretiska förklaringsmetoder.
- C Att understryka att likheterna mellan fågelarter är större än skillnaderna.
- D Att redovisa och diskutera viktiga nya resultat inom den ornitologiska forskningen.

Fängelsestraff

Med tiden har den utdömda genomsnittliga strafflängden för fängelse ökat både generellt och för vissa brottstyper. Det beror bland annat på att lagarna skärpts. Ett exempel på det är att riksdagen år 1994 beslutade att sänka gränsen för grovt rattfylleri från 1,5 till 1,0 promille samtidigt som man höjde maxstraffet från ett till två års fängelse. Ett annat exempel är att riksdagen beslutade att öka den maximala strafflängden för klotter från sex månaders fängelse upp till ett år från den första januari 2003. Dessutom har en rad uppmärksammade fall väckt krav på strängare straff – åtminstone om man får tro den opinion som kommer till uttryck i medierna.

Längre fängelsestraff var en av orsakerna till att populationen i de svenska fängelserna ökade med omkring 40 procent under perioden 1984–2003. Bakom den kraftiga ökningen återfinns i huvudsak tre brottstyper: våldsbrott, sexualbrott och narkotikabrott. Det utmärkande draget för dessa är, enligt Hanns von Hofer, professor i kriminologi vid Stockholms universitet, att de alla är kraftigt politiserade.

– Utvecklingen syns tydligast när det handlar om narkotikabrott. Det beror på att Sverige har bestämt sig för en hård nolltolerans mot narkotikaproblemet. Det är ju inte helt givet att narkotikaproblemet är ett straffrättsligt problem, man kan ju tänka sig att åtgärda det på andra sätt. Men i Sverige har man mycket tydligt bestämt sig för att straffrätten ska spela en stor roll. Det är ett politiskt beslut och narkotikabrott är därför ett mycket politiskt brott. Samma sak gäller, fast mindre tydligt, för sexual- och våldsbrotten. Dessa betraktas som en del av den politiska motsättningen mellan män och kvinnor, och även dessa brottstyper är alltså väldigt politiserade.

Vissa hävdar att det skett en nedmontering av den svenska välfärden och att den kan härledas till den internationella oljekrisen i mitten av sjuttioalet, med den efterföljande ekonomiska kris som spred sig över hela västvärlden. I krisens kölvatten följde en ny politisk agenda. Nyliberalismen riktade skarp kritik mot välfärdsstaten som projekt och framhöll individen framför kollektivet. Där välfärdsstaten betonade brottslingen som ett offer för omständigheter, betonar den nyliberala ideologin individens ansvar för sina egna handlingar. Brottslingen gick från att vara medmänniska till att vara en individ som genom sina val utsätter andra individer för fara. Den som bryter mot samhällets regler måste också betala priset för sina handlingar.

Hans-Gunnar Axberger, professor i medierätt och jurist, menar att denna smygande men allmänna värdeförskjutning kommit till tydligt uttryck i kriminalpolitiken.

– Om man ser till kriminalpolitiken är utgångspunkten att den politik man under lång tid och med mycket optimism drivit inte visat sig ge de förväntade empiriska resultaten. Enkelt uttryckt är återfallsfrekvensen ungefär densamma vare sig man behandlar människor eller straffar dem.

Den ideologiska utvecklingen vad gäller straffbestämning gick också i riktning mot krav på proportionell bestraffning enligt förtjänst. Gärningsmannen och hans sociala situation hamnade i bakgrunden och själva gärningen och dess svårhet i förgrunden, menar Petter Asp, professor i straffrätt vid Uppsala universitet.

– Det ideologiska skiftet leder inte automatiskt till ökad repression, samtidigt som en sådan utveckling kan ligga nära till hands. Även om jag tror att det är en riktig utveckling att fokusera på gärningen, finns risken att det samtidigt blir alltmer accepterat att argumentera för hårdare tag mot brottslingar.

En annan aspekt av det ideologiska skiftet och värdeförskjutningen som har ägt rum i Sverige sedan slutet av sjuttioalet, är att kriminalpolitiken har blivit en politiskhet fråga. I ett samhälle där knappa resurser ska fördelas bland åtskilliga prioriterade väljargrupper, är det i det närmaste politiskt självmord att argumentera mot en hård kriminalpolitik.

– Kriminalpolitiken har blivit ett medel för nästan alla politiska partier att antingen vinna eller befästa sin politiska makt, menar Hanns von Hofer. Framför allt då i form av mera straff, mera poliser, mera regler – vilket är tankeväckande i förhållande till den nyliberala ideologin som egentligen försöker minimera statens inflytande, men inte på det här planet.

– Fängelsestraff är populära därför att de är tydliga i sitt syfte och fyller funktionen att avlägsna brottslingen och därmed ett eventuellt hot mot övriga medborgare, säger Hanns von Hofer. En inlåst brottsling kan inte begå brott. Det faktum att 52 procent av den totala fängelsepopulationen är återfallsförbrytare, i vissa kategorier är siffran så hög som 90 procent, verkar inte ha någon större effekt på tilltron till fängelse som en effektiv påföljd.

– Den enkla lösningen på en företeelse som samhället tycker illa om är att kriminalisera den och straffa folk, säger Hans-Gunnar Axberger. Då tycker man att man har gjort någonting åt problemet, och det har man kanske gjort på ytan, men jag är övertygad om att det i nästan alla sammanhang finns åtgärder som är mer effektiva. Men när man talar om ett beteende som väldigt allvarligt bryter mot normen – då handlar det inte bara om att avskräcka från beteendet utan också om att tillfredsställa medbor-

garnas allmänna föreställning om att sådana gärningar ska leda till straff.

Planeringschefen på Kriminalvårdsstyrelsen, Lars Bergman, menar även han att det växande antalet fängelsestraff är ett resultat av ett förändrat politiskt straffrättstänkande. Sett ur kriminalvårdens perspektiv är fler och längre fängelsestraff ett problem som sätter käppar i hjulet för utvecklingen av brottspreventiva metoder.

– Vi borde få lite friare händer att utveckla alternativ till fängelse inom frivårdens ram. Elektronisk övervakning är ju bland det bästa som har hänt kriminalvården och den utvecklas hela tiden. Fängelsestraff har ju till en stor del överlevt sig självt för många av de intagna. Det är mellan 200 och 400 som vi måste ha inlåsta därför att de är så pass farliga, men för de andra borde vi göra på något annat sätt. Jag tror att man måste tänka i mer flexibla termer.

Varför måste man avtjäna fängelse kollektivt, när man till exempel kan sitta i fängelse hemma?

– Alla insatta kriminologer, oavsett om de är konservativa eller liberala, säger att straff inte hjälper, säger Hanns von Hofer. Straffet som sådant är inte en realistisk kriminalpolitisk strategi för att påverka brottsnivån. Vad blir då kvar av strafftänkandet? Jo, det är ständiga straffskärpningar. Det är en utveckling som vi inte verkar kunna få stopp på.

Hans-Gunnar Axberger menar dock att den kriminalpolitiska agenda vi ser nu är regeln snarare än undantaget.

– Man ska ha klart för sig att perioden från fyrtioalet till mitten av sjuttioalet är undantaget. Vi har förlorat den tidens såväl mer radikala syn på brott och straff som mer optimistiska människosyn.

PETRA MEYER

Uppgifter

13. I texten citeras fyra olika auktoriteter inom området kriminalvård. De har en likartad uppfattning om synen på straff i Sverige. Vilken uppfattning?

- A Att synen på straff har förändrats, eftersom brotten till sin karaktär blivit alltmer våldsamma över tid.
- B Att synen på straff egentligen inte har förändrats, men att en stor förändring kan sökas i välfärdens avveckling.
- C Att synen på straff har förändrats i takt med ideologiska och politiska förändringar.
- D Att synen på straff har förändrats eftersom frågan blivit en angelägenhet för allt fler och bredare samhällsgrupper.

14. Hur har, enligt texten, synen på brottslingarna förändrats de senaste decennierna?

- A Förr sågs brottslingarna som "normala", nu är de "sjuka".
- B Förr sågs brottslingarna som "utsatta", nu är de "ansvariga".
- C Förr sågs brottslingarna som "avvikare", nu är de "vem som helst".
- D Förr sågs brottslingarna som "lagbrytare", nu är de "gärningsmän".

15. Vad ser Hanns von Hofer som tankeväckande beträffande nyliberalernas ståndpunkt i kriminalpolitiken?

- A Att de i detta fall har en helt annorlunda syn än övriga politiska aktörer.
- B Att de i detta fall argumenterar för en återgång till det gamla, och inte för nya lösningar.
- C Att de i detta fall framför allt tagit intryck av vad forskningen kommit fram till.
- D Att de i detta fall förespråkar åtgärder av ett slag som de normalt är emot.

16. Hur betraktar Hans-Gunnar Axberger den nuvarande svenska kriminalpolitiken?

- A Som ett närmande till den politik som bedrevs vid 1900-talets mitt.
- B Som en uppenbar skärpning av den politik som bedrevs under första hälften av 1900-talet.
- C Som en upprepning av den politik som bedrevs under 1900-talets inledande decennier.
- D Som en reaktion mot den politik som bedrevs under 1900-talets sista årtionden.

Undervisning om män och maskuliniteter

De senaste årens forskning om män och maskuliniteter har resulterat i ett flertal kurser vid universitet och högskolor. Dessa kurser är präglade av det konstruktivistiska perspektiv som för närvarande också är starkt överlag inom humaniora och samhällsvetenskap. Detta perspektiv förkastar biologismens tro på en manlig respektive kvinnlig essens eller kärna, och hävdar i stället att genus skapas i kulturella sammanhang, i samspel med andra, och därför också är både komplext och föränderligt. Den genusvetenskapliga undervisningen är alltså inriktad på att historisera och problematisera genus snarare än att försöka beskriva eller befästa ett visst innehåll i begrepp som maskulinitet.

Även på det lärosäte där jag varit verksam som lärare i genusvetenskap har det under de senaste åren tillkommit kurser med specifikt fokus på män och maskuliniteter. Kurser i feministisk historia eller genusvetenskap har som regel tre till fem manliga studenter i en grupp på 40 eller 50, vilket kan jämföras med kurser i maskulinitet där proportionerna kan närma sig 50/50. Å ena sidan kan detta tolkas som att män endast intresserar sig för män, medan kvinnor intresserar sig för både kvinnor och män. Å andra sidan kan det tolkas som att maskulinitetsstudier erbjuder en plats för profeministisk verksamhet inom genusforskningen där manliga aktörers legitimitet inte är ifrågasatt. För en lärare i genusvetenskap innebär undervisning i maskulinitetsstudier att vetenskap om genus, makt och utveckling når delvis nya studentkategorier. Detta kan betraktas som en möjlighet för genusvetenskapen. Men som kritiker har påpekat kan maskulinitetsstudier också signalera att det råder maktbalans mellan genusforskning om kvinnor och genusforskning om män, och den signalen om maktsymmetri kan leda till att den fortsatta obalansen i maktfördelningen mellan kvinnor och män negligeras.

En av de viktigaste uppgifterna för undervisning om män och maskuliniteter är att visa på dessa begrepps mångfaldiga innehåll och föränderliga karaktär över tid och rum. Robert W. Connell påpekar att en stor del av det som i vårt samhälle betraktas som sanningar om könen och deras olika beskaffenhet skapats av "common sense", eller på svenska "sunt förnuft". Det han refererar till är de kända "sanningar" som genereras av media, populärvetenskap och folkkultur, och som vi är beredda att ta till oss, eftersom vi är vana vid att uppfatta skillnad snarare än likhet. Vi är med andra ord benägna att snarare befästa stereotyper än ifrågasätta dem.

Därav följer att en bok som *Män är från Mars, kvinnor är från Venus* kan få genomslag, eller att de tankar om en manlig essens som Robert Bly gav uttryck för i *Järn-Hans*

blev populära. I Sverige är Rigmor Robèrts och Marianne Ahrnes film *Gott om pojkar, ont om män?* ett exempel på en populär "text" som befäster stereotyper om könen absoluta skillnad. Dessa populära utsagor har svag eller ingen vetenskaplig underbyggnad. En av genusvetenskapens viktigaste uppgifter är att generera kunskap som ifrågasätter denna "sunda förnuftet-kunskap" om genus, genom att pröva dess utsagor, vända på problem, undersöka det som inte faller in i det mönster som av många betraktas som "naturligt", dvs. det som är den kulturella normen för femininitet respektive maskulinitet.

Kurser om maskulinitet och män kan understryka mångfalden av genuskonstruktioner som kallas eller kallats "maskulina". De kan även belysa återkommande inslag i manlighetens konstruktion, som till exempel självkontroll, kontroll över andra, våld, makthierarkier och känslor av berättigande, och ställa frågor om hur dessa aspekter av manligheten uppmuntras eller bestraffas inom olika kulturer. Diskussionerna utgår från forskning som på olika vis tar upp maskulinitet som kulturellt skapat i skärningspunkten mellan genus, ras/etnicitet, nationalitet och sexualitet. Diskussionerna utgår också från mediernas framställningar av män och maskuliniteter.

Studenterna får under kursens gång också göra egna undersökningar som utgår från texter om, och bilder av, maskulinitet. Framställningar av svenska män i Colin Nutleys *Änglagård*, pojkar och maskulinitet i barnlitteratur samt pojkfotboll som inskolning i den "rätta" manligheten är bara några exempel på ämnen som avhandlats i studenternas uppsatser.

I kurserna kan det finnas en tendens att dikotomisera gammal "traditionell" maskulinitet å ena sidan, och ny, icke-traditionell maskulinitet å den andra, då traditionell blir lika med dålig, och ny blir lika med god. Den här dikotomin märks inom mansforskningen och den är också svår att komma ifrån i kursverksamheten, bland annat på grund av den starkt kända viljan hos många studenter att hävda att "det är bättre nu". Det blir därför väsentligt dels att problematisera begreppet "traditionell" så att det inte uppfattas som entydigt, dels att försöka bryta upp bra/dålig-dikotomin för att inte förenkla tankar om social och kulturell utveckling eller uppfinna nya monolitiska konstruktioner av "dagens maskulinitet". För läraren kan det också bli en utmaning att finna en balans mellan å ena sidan en problematisering av män och maskuliniteter som understryker att alla varianter inte är behäftade med samma status eller makt, och å andra sidan ett kritiskt perspektiv som understryker att trots detta är den patriarkala

samhällsordningen fortfarande i stort sett intakt.

En central fråga för genusvetenskapen är vilket förhållande som råder mellan maskulinitet(sstudier) och feminism. Frågan har behandlats inom den anglosaxiska genusforskningen men även inom det svenska vetenskapssamhället. Diskussionen har kommit att inbegripa frågor om makt att definiera ett ämne, att definiera dess prioriteringsordning, och en i viss mån bekönad kamp om utrymme i akademien. Den kritiska profeministiska mansforskningen har vuxit fram samtidigt med antifeministiska mansrörelser och måste ständigt definiera sig i förhållande till sådana rörelser och tendenser. Inte minst därför att dessa utvecklingar skett parallellt, finns ofta begripliga feministiska misstankar mot ett fokus på män och maskuliniteter.

Centrala frågor för mig som både forskare och lärare är till exempel om maskulinitet och män kan ta plats inom genusvetenskapen utan att det leder till skapandet av genderiserade, eller bekönade, makt- eller intressehierarkier

inom ämnet. Vad står på spel för den hittills kvinnodominerade genusvetenskapen, när den i nordiskt perspektiv mer jämnt fördelade mansforskningen gör sitt inträde, och när mansforskningens "toppnamn" i Norden dessutom nästan uteslutande utgörs av män? Frågan är om mansforskningen kommer att bli en manlig domän som allt mindre lierar sig med feminismen, eller om det är så att nya generationer män och kvinnor – framtidens studenter – kommer att se det som naturligt att män är feminister och att genusvetenskapen är helt könsintegrerad i stället för könssegregerad.

HELENA WAHLSTRÖM

dikotomi = en indelning i två motpoler som utesluter varandra

monolitisk = ensidigt uppbyggd, stabil, varaktig; motsats till pluralistisk

Uppgifter

17. Vad framhåller textförfattaren som särskilt angeläget att förmedla i undervisningen om män och maskuliniteter?

- A Att "män" kan ses som en egen kategori likaväl som "kvinnor" kan göra det.
- B Att betydelsen av begrepp som "man" och "manlig" inte är given utan kan förändras.
- C Att utvecklingen mot ett jämställt samhälle trots vissa bakslag faktiskt går framåt.
- D Att mäns och kvinnors intressen inte står i motsättning till varandra utan ofta sammanfaller.

18. Vad anser textförfattaren om böcker som Robert Blys *Järn-Hans*?

- A Deras förankring i folklig kultur gör dem värdefulla.
- B De bygger mer på kunskap om människans natur än på sunt förnuft.
- C Deras genomslagskraft och popularitet gör dem tvivelaktiga.
- D De förstärker fördomar i stället för att motverka dem.

19. Vilken inställning har textförfattaren till så kallad traditionell maskulinitet?

- A Hon föredrar den framför moderna och mer självgoda varianter av maskulinitet.
- B Hon menar att den är en konstruktion som ger sken av att utvecklingen har gått framåt.
- C Hon ser inte någon skillnad mellan den och moderna varianter av maskulinitet.
- D Hon menar att den inte längre har något inflytande och därför inte behöver kritiserats så hårt.

20. Vad ser textförfattaren som en viktig fråga för framtiden?

- A Kommer mansforskningens framväxt att leda till motsättningar inom genusvetenskapen?
- B Kommer mansforskningen i högre grad än nu att bedrivas av kvinnliga feminister?
- C Kommer genusvetenskapens forskningsmetoder att påverkas av mansforskningen?
- D Kommer genusvetenskapen att attrahera kvinnliga studenter i samma grad som nu?

Block 4

2010-04-10

Svarshäfte nr.

Högskoleprovet

DELPROV 8

ORDg

Delprovet innehåller 40 uppgifter.

Anvisningar

Varje uppgift inleds med ett ord i fetstil. Under detta finns fem svarsförslag. Välj det svarsförslag som **bäst** motsvarar innebörden av det fetstilta ordet. Endast ett svarsförslag är rätt.

Övningsexempel 1

förslå

- A stå ut
- B klara av
- C bli över
- D hjälpa upp
- E räcka till

Förslå betyder ungefär samma sak som räcka till. Rätt svar är alltså **E**.

Övningsexempel 2

mjärde

- A kartställ
- B fiskeredskap
- C utställningsskåp
- D skjutvapen
- E vägbeläggning

En **mjärde** är ett slags fiskeredskap. Rätt svar är alltså **B**.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter**.

Provtiden är 15 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

1. fabel

- A intetsägande fras
- B högtidligt tal
- C moraliserande saga
- D dagdröm
- E falsk anklagelse

2. koncern

- A bolagsgrupp
- B familjeföretag
- C industrigren
- D exportföretag
- E dotterbolag

3. högmodig

- A orädd
- B självbelåten
- C överdriven
- D påstridig
- E egoistisk

4. eventualitet

- A antagande
- B konsekvens
- C tillställning
- D avslutning
- E möjlighet

5. samarit

- A fattig människa
- B helig man
- C ensam människa
- D självplågare
- E hjälpsam människa

6. befängd

- A osjälvständig
- B orättvis
- C orimlig
- D omedgörlig
- E överklig

7. jock

- A trämugg
- B renkalv
- C fjällbäck
- D sångstil
- E vandringsstav

8. sovring

- A tolkning
- B övertalning
- C kvalificering
- D gallring
- E genomgång

9. tempus

- A tidsform
- B ordklass
- C meningsbyggnad
- D grundform
- E satsdel

10. dagslända

- A tillfällig ljusning
- B ny tanke
- C positiv utveckling
- D daglig vana
- E kortlivad företeelse

11. grillen

- A dolda avsikter
- B misstankar
- C underliga idéer
- D förhoppningar
- E heta känslor

12. otvunget

- A helt och hållet
- B övertygat
- C i högsta grad
- D nyfiket
- E ledigt och säkert

13. skövla

- A hyvla
- B samla in
- C vräka
- D rensa ut
- E ödelägga

14. uppdaga

- A förnya
- B avslöja
- C komplettera
- D påbörja
- E väcka

15. sura

- A heltäckande slöja
- B kapitel i Koranen
- C klocktorn
- D böneutropare
- E helig plats

16. föreligga

- A finnas
- B tyckas
- C hinna med
- D tillmötesgå
- E presentera

17. korpulent

- A fetlagd
- B generös
- C högdragen
- D förfinad
- E pratglad

18. formalisera

- A uppställa regler för
- B konservera
- C skulptera
- D hålla på etiketten
- E slutföra

19. pådrag

- A sensationell nyhet
- B öönskad publicitet
- C rättslig följd
- D insats av resurser
- E oväntat motstånd

20. hematologi

- A läran om minnet
- B läran om jordrörelser
- C läran om dofter
- D läran om blodet
- E läran om örter

21. spatiös

- A mystisk
- B rymlig
- C rofylld
- D dyrbar
- E fylig

22. kakofoni

- A missljud
- B lustigheter
- C uppståndelse
- D vansinne
- E orimligheter

23. tillgodose

- A tillönska
- B tillkännage
- C tilldela
- D tillfredsställa
- E tillfoga

24. ympa

- A förädla ett fruktträd
- B avverka skog
- C torrlägga mark
- D rensa ogräs
- E förse med näring

25. glupande

- A oväntad
- B opålitlig
- C omåttlig
- D oansvarig
- E oförskäm

26. karg

- A ofruktbar
- B köldhärdig
- C utbränd
- D torr
- E övergiven

27. få sina fiskar varma

- A få det man väntat på
- B få mycket att göra
- C få beröm
- D få mer än man önskat
- E få en utskällning

28. andefattig

- A avhållsam
- B ogudaktig
- C omoralisk
- D intetsägande
- E obegåvad

29. passepartout

- A överskrift
- B inramning
- C dans
- D text
- E visa

30. relevans

- A jämförelse
- B likhet
- C återkoppling
- D giltighet
- E funktion

31. förfaren

- A skicklig
- B snobbig
- C allmänbildad
- D medveten
- E metodisk

32. ockra

- A mönster
- B tyg
- C matta
- D keramik
- E färg

33. synas

- A föreställa
 - B förevisa
 - C förespråka
 - D förebåda
 - E förefalla
-

34. indolens

- A håglöshet
- B munterhet
- C avsky
- D begåvning
- E tvekan

35. vara livegen

- A vara unik
- B stå utanför
- C vara ofri
- D ha udda åsikter
- E vara självständig

36. aritmetik

- A symbolvärld
 - B taktkänsla
 - C räknelära
 - D formgivning
 - E konstruktionsteknik
-

37. påbjuda

- A anbefalla
- B fylla på
- C ge ett bud
- D möjliggöra
- E välkomna

38. indignerad

- A upprörd
- B häpen
- C oskyldig
- D högfärdig
- E inåtvänd

39. förta

- A ta bort
 - B öka
 - C undvika
 - D överdriva
 - E ta över
-

40. namne

- A person som har ett mycket ovanligt namn
- B person med samma namn som någon annan
- C persons egenhändigt skrivna namnteckning
- D person vars namn många känner till
- E person som fått ge namn åt en ny produkt

Block 4

2010-04-10

Svarshäfte nr.

Högskoleprovet

DELPROV 7

ELFg

Delprovet innehåller 20 uppgifter.

Anvisningar

Detta prov innehåller ett antal engelskspråkiga texter av olika längd. Till varje text hör en eller flera uppgifter, var och en med fyra svarsförslag. Endast ett är rätt, nämligen det som passar **bäst** i det givna sammanhanget.

Observera att du ska lösa uppgifterna med ledning av den information som ges i respektive text.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **20 uppgifter**.

Provtiden är 35 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

The Zürau Aphorisms

A review of a book with texts by Franz Kafka

Some writers are not only great in their writing but also generate an industry about their very name. Byron did, Wordsworth (the better poet) didn't. Dickens did and George Eliot didn't. Thomas Mann, Musil and Rilke did not, while Kafka not only did but went on to become one of the pillars of modern consciousness, the equal of Freud, Einstein and Picasso.

It must have something to do with hitting a nerve in humanity at large. As for Kafka, he was unknown in his own time. He is the patron saint of every geek who rules the world by being locked and unrecognised inside his bedroom after school or work. His core writing – the three novels – was not published until after his death. Dying from tuberculosis in 1924 at the age of 40, he viewed his work as demonic and asked his friend Max Brod to burn it. Brod, who was small, dedicated and humpbacked, disobeyed, and the rest was literary history.

Or was eventually. The Brod papers, after many vicissitudes, didn't find their safe haven in the Bodleian Library, Oxford, until 1961. And it's hard to believe now, but Kafka's reputation is entirely post-1945. A Europe ravaged by two ideologies looked into this slim body of work – a few weird thrillers from the fringe of German-speaking culture – and found everything foreshadowed in prose of arresting clarity. But the genius of Kafka is that he is not a political writer confined to time and place. He created the template of modernist alienation, relativity, social mechanisation, existentialism, the loosening of cause and effect, the innocent as criminal. But lacking theories or answers, his stories become parables – increasingly so – for the human predicament, the whole point being that the solution to the mystery is unreachable.

Zürau is a village in northern Bohemia, and Kafka went there in September 1917 to stay with his sister.

Roberto Calasso, a publisher from Milan, was researching his own book on Kafka in the Bodleian Library when, turning to the Zürau folder, he contemplated some

scraps of onion-skin paper inscribed and numbered, and "although these fragments have been published and translated many times", they had never been published as a group unto themselves. So he decided to do it.

Calasso says that in *The Zürau Aphorisms* Kafka is addressing theological or philosophical questions for the only time on paper. This is slightly misleading. They seem to be another example of the way Kafka embodied the mystery, rather than attempted to account for it. The short phrases create a conceptual labyrinth as ingenious and unsettling as any found in the author's major work, one in which you can become lost and terrified. It is better to treat them as puzzles, haikus, stimuli, little rockets sent up into a big dark sky; anything but conclusions. Which is not to say they aren't profound. They are very varied, too, with the marvellous trick of being both razor-sharp and perplexing, and like all Kafka's work, they are "open", taking one towards speculation.

But although Calasso was in the presence of Kafka in the Bodleian Library, are we honestly in his presence here? Despite plenty of room, with only one aphorism per page, the German originals are not supplied, only translations by Michael Hofmann. And the book form is not Kafka's, but Calasso's. Nobody knows how Kafka would have chosen to present this material. Maybe not at all.

Am I being mean to Calasso? Heaven knows, the book trade needs all the intellectuals it can get. But I think he would agree that what we have here is of the Kafka industry rather than of Kafka himself. There are just too many layers of wrapping.

So how finally to characterise this book? As a beautifully designed stocking-filler for Diane Keaton to give to Woody Allen, though not, I think, vice versa.

DUNCAN FALLOWELL, THE DAILY TELEGRAPH

Questions

1. What are we told in the first paragraph?

- A Many writers are forced to use their names as a brand
- B The book industry uses famous writers in their marketing
- C Some writers become more than their actual works
- D Freud and Kafka are considered the most conscious writers

2. What are we told about Kafka's work?

- A It was published by the early 1940's
- B Most of it was written in Zürau
- C It was very limited in quantity
- D Most of it was written in his bedroom

3. What is said about Max Brod?

- A He was Kafka's most disloyal friend
- B He saved Kafka's writings
- C He published much of Kafka's material
- D He was one of Kafka's colleagues

4. What, according to the text, is so special about Kafka's writing?

- A It seems to be significant in any kind of situation
- B It is a political manifesto for his time
- C It provides answers to many of humanity's problems
- D It describes war-torn Europe in a fascinating manner

5. What does the book *The Zürau Aphorisms* consist of?

- A Previously unknown material written by Kafka
- B Original German material written by Kafka
- C Translated texts written by Kafka and previously published
- D Translated texts written by Kafka together with his sister

Africa's Wildlife Parks

The airport at Arba Minch, down in the rift valley of southern Ethiopia, is brand new and fully staffed. A bit overstaffed, you might say, since there are only two scheduled flights a week. But they are expecting more flights now that there are new managers at the nearby Nechisar National Park. Tourists will soon be flocking here to see elephants and giant Nile crocodiles.

Nechisar is close to the border with Kenya. Ethiopia wants a Kenyan-style network of wildlife parks to service a Kenyan-style tourist industry. And, again, following the model of Kenya, the country's leaders have been throwing the locals out of the park to achieve the ultimate safari experience for western visitors: wildlife without people. It stinks.

Last year, some 5,000 people from the Kore tribe were escorted from their thatched huts in Nechisar and dumped onto distant land owned by other rural communities. No compensation, no nothing. The Guji-Oromo tribe and their 20,000 cattle are also being targeted: there have been reports of huts being burnt. To make matters worse, the park will be surrounded by an electric fence that will prevent many of the displaced from walking through the park to the nearest town, already a day's walk away.

If this were at the behest of the Ethiopian government alone, it would be bad enough. But the expulsions reached a peak in the weeks before the handover of the park to the African Parks Foundation. This is a Dutch-owned private foundation, funded by the US and the EU, which claims the backing of Nelson Mandela as well as numerous environmental groups around the world for its mission to bring a new professionalism to parks management in Africa.

The foundation offers to take over moribund parks from African governments, find international funding to spruce them up, and then get the tourists rolling in. It is building up a portfolio of parks across Africa and stresses its openness and commitment to working with local communities. In the case of Nechisar, it says the relocation was a government action "undertaken with the consent

of the people involved". But African conservation veteran Anthony Hall-Martin says that clearing the park of people was a prerequisite for the foundation's involvement in managing the park.

This kind of thing really ought to be history. Tourists should not be offered safaris from which all local people have been surgically removed. Of course, many national parks around the world, and particularly in Africa, have been created at the expense of the locals. But more far-sighted environment groups, such as WWF, have undergone a cultural revolution since the 1990s and now argue that conservation can be successful only if carried out with the consent and involvement of the traditional inhabitants of the land. Now it seems the privatisation of Africa's parks is heralding a return to the bad old days.

Ironically, Kenya – Ethiopia's model – is trying to back-track from this kind of heavy-handed environmentalism. A fifth of the country is given over to big game parks and tourism. Even so, the animals spend most of their time outside the parks, and the landowners – big and small, white and black – say they are constantly being attacked by lions and having their crops trampled by elephants. They see themselves as victims of a rapacious tourist industry underpinned by environmental rhetoric. The Kenyan Parliament recently passed a law giving rural communities a bigger say in wildlife management. That could lead to the resumption of hunting, which is currently banned.

Inevitably this led to an outcry from animal rights activists and some conservationists. The row has become a classic tug of war between a tourist industry run by urban entrepreneurs and backed by conservationists, and the rural people.

The lessons from recent history are clear. Conservation will never win if it insists on setting the inhabitants of rural Africa against the continent's wildlife; if it sacrifices basic rights to pursue a narrow green agenda; or if it sides with the moneyed against the poor.

FRED PEARCE, NEW SCIENTIST

Questions

6. What are we told about the African Parks Foundation?

- A Its main purpose was to deport people in order to take care of wildlife
- B Its stated ideas seem to have received wide-spread international support
- C It is based on old local ideas about environmental protection
- D Its intentions have been seriously questioned by conservationists worldwide

7. What is implied about the Ethiopian government in relation to Nechisar?

- A Its removal of people was carried out despite an agreement with the park authorities
- B It tried in vain to protect its citizens from the demands of the tourist industry
- C Its policy of forcing people to move was part of a deal with the African Parks Foundation
- D Its democratic approach was fully backed by the international community

8. What is suggested about Nechisar National Park in a wider perspective?

- A Its forced relocation of people stands out as more or less unique
- B It represents a new and promising trend among African national parks
- C Its visitors are likely to react against the absence of local people
- D It has come to be regarded as an outdated notion of a wildlife reserve

9. What is said about the present situation in Kenya with regard to national parks?

- A There is indication of a clash between conflicting interests
- B Kenya is now lagging behind Ethiopia in terms of innovative thinking
- C Kenyans have no chance to influence the running of national parks
- D There are some signs of an environmental breakthrough

10. Which of the following statements best represents the writer's general conclusion?

- A National parks seem to have no future role to play in Africa
- B Conservationists should take a long hard look at themselves
- C Wild animals are a constant threat to local people in national parks
- D Environmental concerns have been largely ignored in Africa

AND HERE ARE SOME SHORTER TEXTS:

Diets

Unless you are naturally thin, the battle to remain so inevitably takes its toll on your face and gives it a brittleness that belies its years. As you heroically starve off extra cushioning on your body with this diet or that, the padding disappears bit by bit from your face, which loses the exquisite softness that makes it look young.

Question

11. What is implied in this text?

- A The less you diet, the younger your face will look
- B If you diet in a determined way, you will look younger in the end
- C The thinner you are, the more careful you have to be about your food
- D If you are thin, your face will look increasingly frail as you grow older

Educational Achievement

It would not be unreasonable to question a focus on gifted and talented provision in an educational context where the attainment gap is big and where social class is still a critical determinant of educational achievement. Shouldn't we be focusing exclusively on closing the gap? It could be the case, however, that better provision for the gifted and talented leads to better education for all.

Question

12. What is the main point here about teaching and educational achievement?

- A There is little evidence for a connection between social status and school results
- B Gifted and talented pupils do well enough without special resources
- C Improved conditions for high achievers may provide better results in general
- D Education should strive to maintain different attainment standards

Evolution at Work

Most types of animals – monkeys, whales, cats, apes – come in multiple varieties. As recently as 30,000 or 40,000 years ago, when *Homo sapiens* was sufficiently evolved to make jewelry and paint hauntingly evocative drawings on cave walls, we shared the planet with a second hominid species, the Neanderthals. And although it seems natural to us that only one species of hominid lives today, it is in fact an exception to nature's way of doing things.

Further, if multiple hominid species have been the rule earlier, there is no reason to think this wasn't the case right from the beginning. Evolution provides plenty of examples in which new types of animals emerge not just as single species but as collections of similar species that share many but not all physical attributes. The rich diversity of finches that Charles Darwin discovered in the Galapagos Islands is perhaps the most famous example.

Absolute Pitch

Adult musicians with absolute pitch typically begin music lessons around age 5. After age 9 it becomes virtually impossible to develop truly perfect pitch. The rare instances of late acquisition usually occur among the developmentally challenged whose cognitive maturation is delayed. Specific languages facilitate absolute pitch. Conservatory students who are native speakers of tonal languages display perfect pitch more frequently than do their English-speaking counterparts.

Questions

13. What is the main point in this text?

- A Competition between hominid species proved fatal to the Neanderthals
- B Human beings have always shown less variation than other species
- C Human beings are likely to remain the only hominid species on earth
- D The present situation of the human species is biologically unusual

14. How could the main purpose of the text best be characterized?

- A To warn about the possibility that modern humans may go the way of the Neanderthals
- B To argue for a different view of the evolutionary origins of human beings
- C To present new facts about evolutionary processes in general
- D To suggest that hominids and birds may be less different than they seem to be

Question

15. What is implied about perfect pitch in the text?

- A It usually disappears in children at around 10 years of age
- B Certain mental factors may make it appear at a later age than 9
- C Speakers of tonal languages develop it at a very young age
- D English speakers have to learn music at about age 5 to develop it

In the following text there are gaps which indicate that something has been left out. Look at the four alternatives that correspond to each gap and decide which one best fits the gap. Then mark your choice on your answer sheet.

The Healthier Sex

Women live longer than men. In developed countries, the average difference is five or six years. In the poor world the gap is smaller, **16**_____ the risks of childbirth. But nowhere is it absent. Why?

An evolutionary biologist would tell you that it is because women get evolutionary bonus points from living long enough to help bring up the grandchildren. Men, by contrast, wear themselves out competing for the right to procreate in the first place. That is probably true, but not much help to the medical profession. However, a group of researchers at John Moores University, in Liverpool, England, has come up with a medically useful answer: **17**_____ 70-year-old men have the hearts of 70-year-olds, those of their female peers resemble the hearts of 20-year-olds.

Professor David Goldspink and his colleagues looked at 250 volunteers aged between 18 and 80 over the course of two years. The team's principal **18**_____ was that the power of the male heart falls by 20-25% between the ages of 18 and 70, whereas that of the female heart remains undiminished.

A previous theory of why women outlive men suggested that the female sex hormone, oestrogen, could have a protective effect on the heart. But Dr Goldspink dismisses the idea, saying that there is no discernible drop-off in female heart function after menopause, when oestrogen levels **19**_____ dramatically. However, oestrogen does have a beneficial effect on blood vessels.

It's not all bad news for men, though. In a related study, the team found that the hearts of veteran male athletes were as powerful as those of inactive 20-year-old male undergraduates. But can men really recover lost heart function after a lifetime of inactivity and poor diet? Is it ever too late to start exercising? "I think the answer is no," says Dr Goldspink. "The health benefits to be gained from sensible exercise are to be **20**_____, regardless of age." So if you are male and getting on, get on with it.

THE ECONOMIST

Alternatives

16.

- A according to
- B compensating for
- C accounting for
- D owing to

17.

- A while
- B some
- C since
- D no

18.

- A objection
- B matter
- C experiment
- D finding

19.

- A catch up
- B decrease
- C stand out
- D increase

20.

- A investigated
- B questioned
- C recommended
- D exaggerated

Block 5

2010-04-10

Svarshäfte nr.

Högskoleprovet

DELPROV 9

DTKd

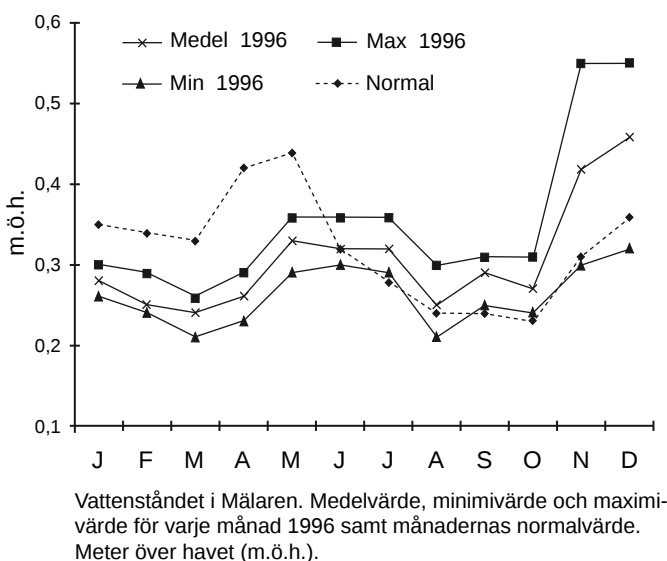
Delprovet innehåller 20 uppgifter.

Anvisningar

Provet innehåller diagram, tabeller, kartor och andra grafiska framställningar. Materialet är hämtat från olika källor. Eftersom det lyfts ut ur sitt ursprungliga sammanhang, har vissa tillägg ibland gjorts för att förklara en del begrepp och förhållanden.

Uppgifterna ska lösas med hjälp av den information som finns på respektive uppslag. Till varje uppgift finns det fem svarsförslag. Välj det som **bäst** besvarar frågan.

Övningsexempel

Studera det högsta och det lägsta vattenstånd som uppmättes i Mälaren under 1996. **Hur stor var skillnaden?**

- A 0,20 m
- B 0,30 m
- C 0,35 m
- D 0,45 m
- E 0,55 m

Det högsta vattenståndet som uppmättes i Mälaren 1996 var ungefär 0,55 m.ö.h. och det lägsta vattenståndet ungefär 0,21 m.ö.h. Skillnaden mellan det högsta och det lägsta vattenståndet var 0,34 meter (0,55 – 0,21). Rätt svar blir alltså C, det svarsförslag som bäst besvarar frågan.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske inom provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **20 uppgifter**.

Provtiden är 50 minuter.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

Anmälda brott

Antalet anmälda brott i Sverige 1999–2004, fördelat efter typ av brott.

Brott	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Brott mot brottsbalken	1 068 034	1 074 004	1 045 989	1 078 872	1 103 139	1 091 240
3 kap. Brott mot liv och hälsa	63 134	61 788	62 384	64 870	68 954	70 759
Fullbordade mord och dråp samt misshandel						
med dödlig utgång	188	175	167	219	189	209
Misshandel ej med dödlig utgång	59 918	58 846	59 461	61 631	65 177	67 089
Vållande till annans död	245	222	204	212	186	194
4 kap. Brott mot frihet och frid	66 342	68 886	73 650	77 654	79 026	87 010
5 kap. Årekränkning	5 541	5 629	5 810	6 356	6 740	7 204
6 kap. Sexualbrott	9 081	8 734	9 162	9 786	10 142	10 419
Våldtäkt	2 104	2 024	2 084	2 184	2 565	2 631
7 kap. Brott mot familj	773	831	953	946	1 056	1 102
8 kap. Stöld, rån och andra tillgreppsbrott	714 575	703 874	666 761	686 674	668 798	651 749
Inbrottsstöld	128 783	130 496	117 948	120 735	122 700	119 287
Tillgrepp av						
Bilar	65 770	63 185	60 044	61 350	53 160	47 116
Cyklar	95 767	84 658	76 714	79 303	74 203	70 875
Rån	8 628	8 999	8 538	8 974	8 575	8 590
9 kap. Bedrägeri och annan oredlighet	45 518	50 489	42 232	43 431	65 886	57 680
10 kap. Förskingring och annan trolöshet	7 417	7 117	6 821	7 147	6 612	6 389
11 kap. Brott mot borgenärer m.m. ¹	1 314	2 717	2 254	2 648	2 876	2 819
12 kap. Skadegörelsebrott	112 689	123 560	134 824	140 371	151 233	147 263
13 kap. Allmänfarliga brott	6 531	5 731	5 953	5 643	6 380	6 139
Mordbrand	1 961	1 906	2 014	1 914	2 126	2 172
14 kap. Förfalskningsbrott	9 271	10 423	8 583	8 178	8 107	9 055
15 kap. Mened, falskt åtal och annan osann utsaga	3 881	3 456	3 371	3 441	3 526	3 965
16 kap. Brott mot allmän ordning (utom förargelseväckande beteende)	3 257	3 268	3 799	3 208	3 087	6 521
17 kap. Brott mot allmän verksamhet	15 643	14 520	16 349	15 417	16 969	18 292
Våld eller hot mot tjänsteman o.d.	8 478	7 841	9 837	8 379	9 273	9 963
18 kap. Högmålsbrott	4	1	–	–	–	–
19 kap. Brott mot rikets säkerhet	–	–	–	–	8	–
20 kap. Tjänstefel m.m.	3 063	2 980	3 083	3 102	3 739	4 874
Trafikbrottslagen²	55 317	74 299	73 027	75 585	76 517	75 163
Rattfylleri, grovt rattfylleri	13 941	17 403	18 030	19 583	20 836	22 185
Övriga brott	41 376	56 896	54 997	56 002	55 681	52 978
Brott mot narkotikastrafflagen	36 523	32 423	32 405	38 005	40 860	45 093
Övriga brott	34 297	34 242	37 972	42 322	34 855	37 247
Samtliga brott	1 194 171	1 214 968	1 189 393	1 234 784	1 255 371	1 248 743

¹ Statistiken för år 1999 är inte komplett.

² De redovisade trafikbrotten är fr.o.m. år 2000 inte jämförbara med tidigare år p.g.a. förändrade statistikrutiner.

Uppgifter

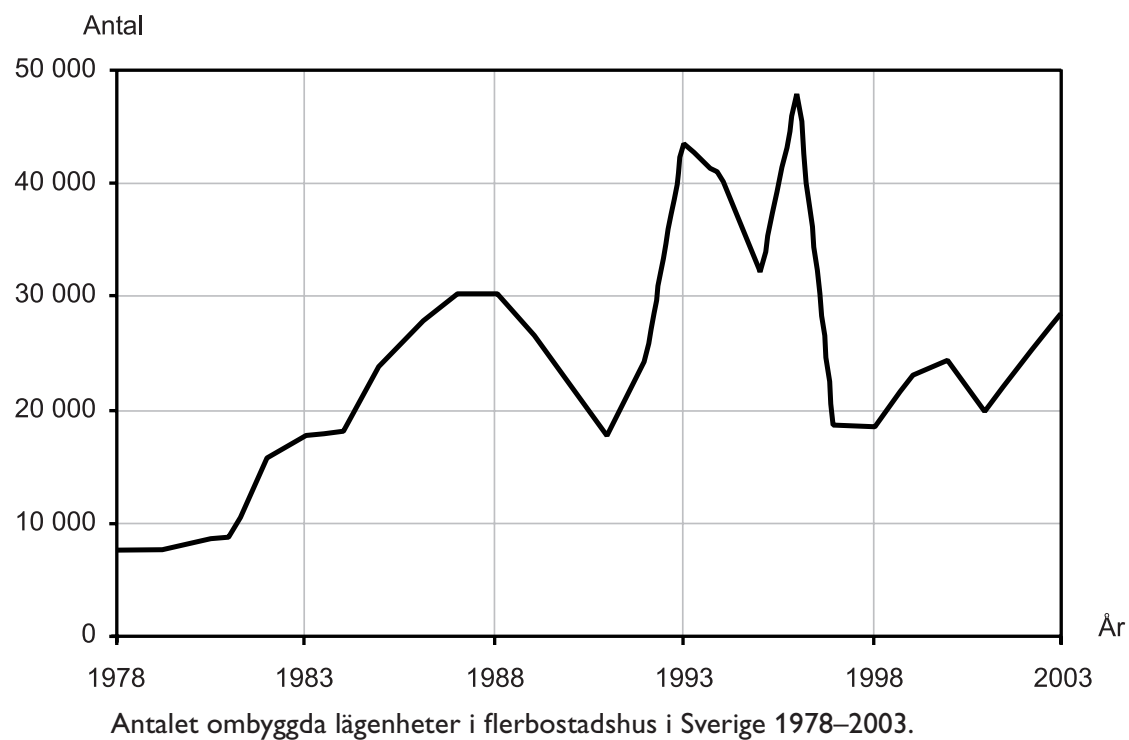
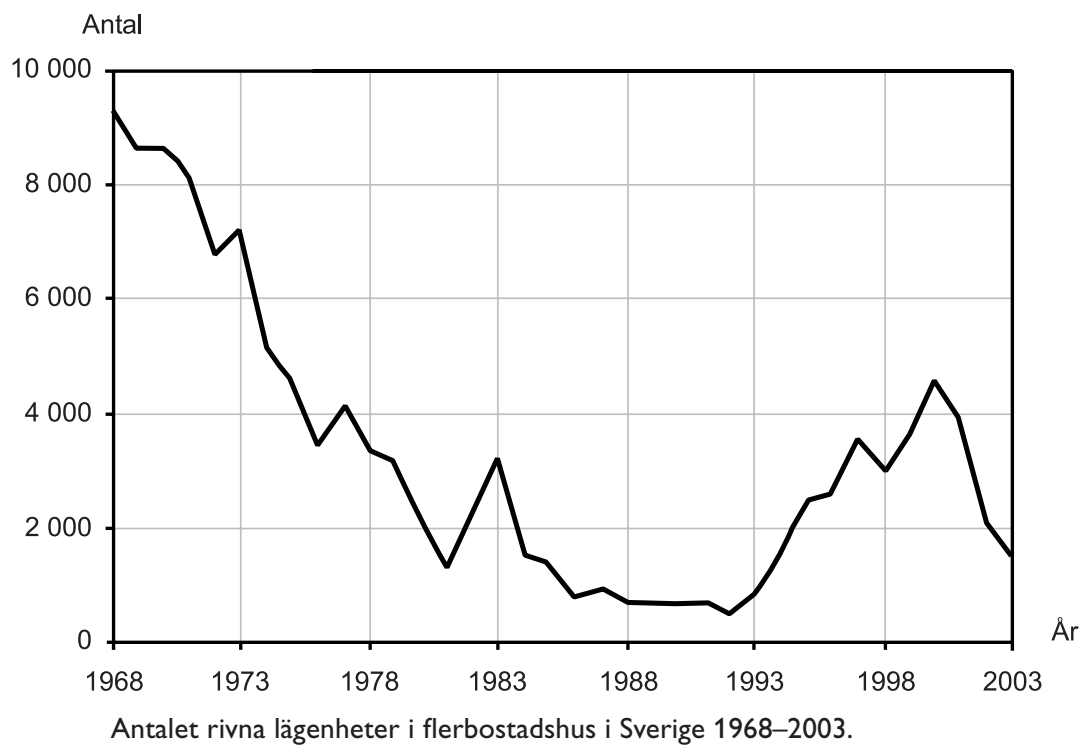
1. Hur stor andel av samtliga anmälda brott 2002 utgjordes av inbrottsstölder?

- A 1/20
- B 1/10
- C 1/8
- D 1/6
- E 1/5

2. Uppklaringsprocenten för de förfalskningsbrott som anmäldes 2001 var 45 procent. Hur många av förfalskningsbrotten klarades upp?

- A 3 300
- B 3 900
- C 4 100
- D 4 300
- E 4 700

Rivna och ombyggda lägenheter

Uppgifter

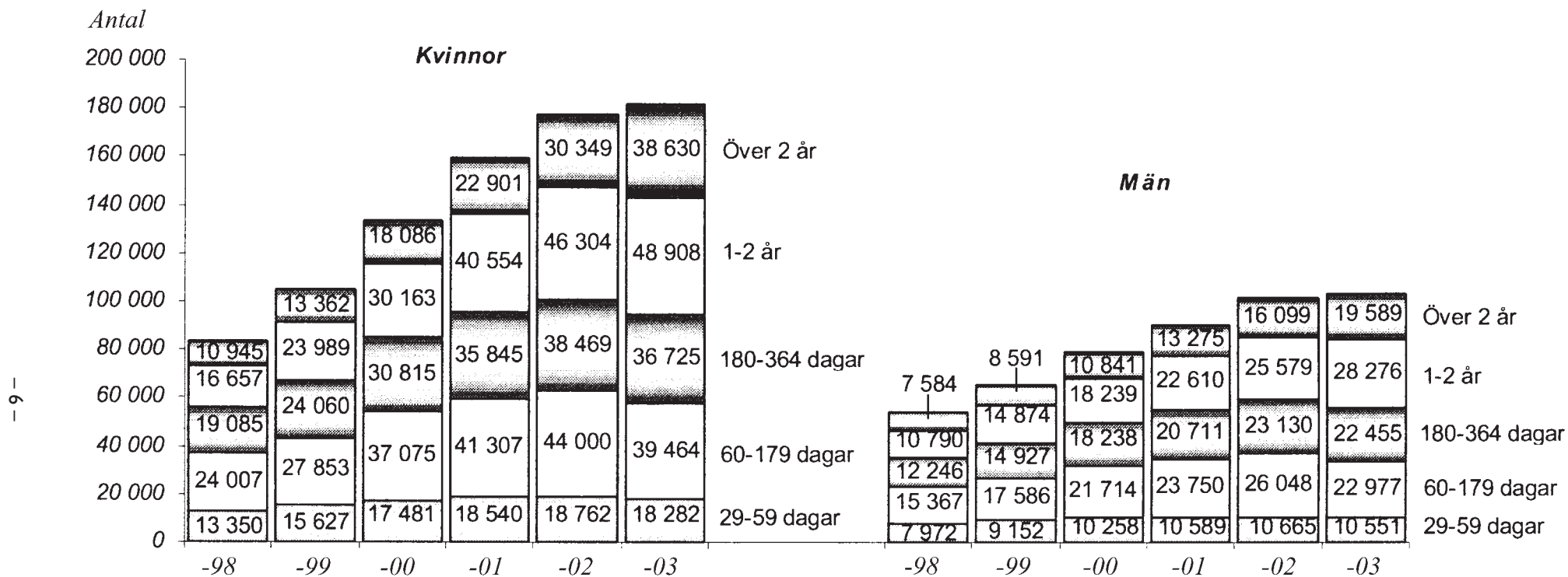
3. Uppskatta det genomsnittliga antalet lägenheter som revs per år på 1970-talet respektive 1980-talet. **Hur många fler lägenheter revs i genomsnitt per år på 1970-talet?**

- A 4 000
- B 5 500
- C 10 500
- D 16 000
- E 39 000

4. År 1988 nyproducerades 20 000 och 1995 nyproducerades 10 000 lägenheter i flerbostadshus. **Hur stor var skillnaden mellan antalet nyproducerade och antalet ombyggda lägenheter 1988 respektive 1995?**

	<u>1988</u>	<u>1995</u>
A	10 000	2 000
B	10 000	22 000
C	20 000	22 000
D	20 000	32 000
E	30 000	32 000

Pågående sjukfall

Antalet kvinnor respektive män som varit sjukskrivna minst 29 dagar och fortfarande var sjukskrivna vid ett mättillfälle i mars månad åren 1998–2003. Fördelning efter sjukfallens längd i kalenderdagar.

Uppgifter

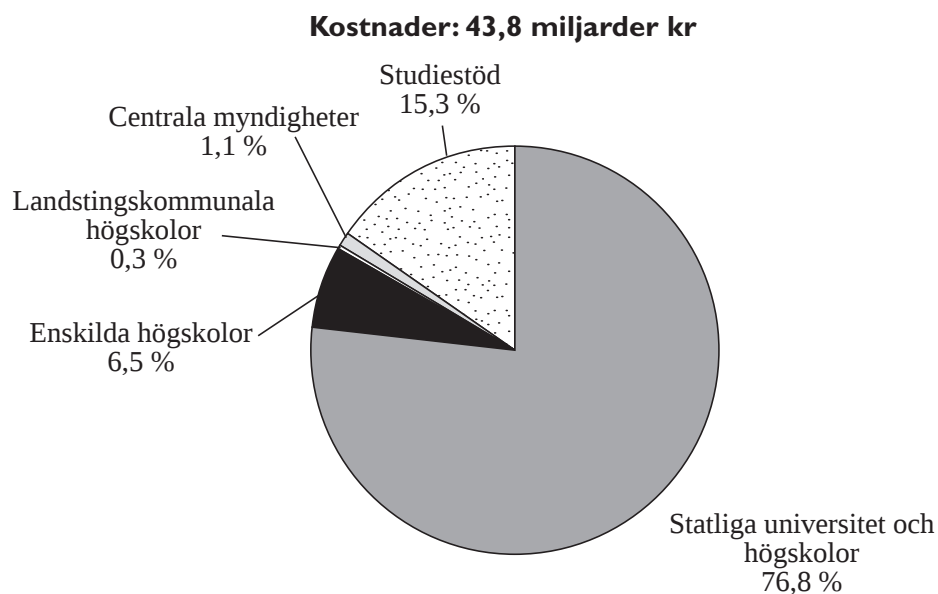
5. Hur många fler personer var sjukskrivna vid mättillfället 2003 än vid mättillfället 1998?

- A 40 000
- B 50 000
- C 100 000
- D 125 000
- E 145 000

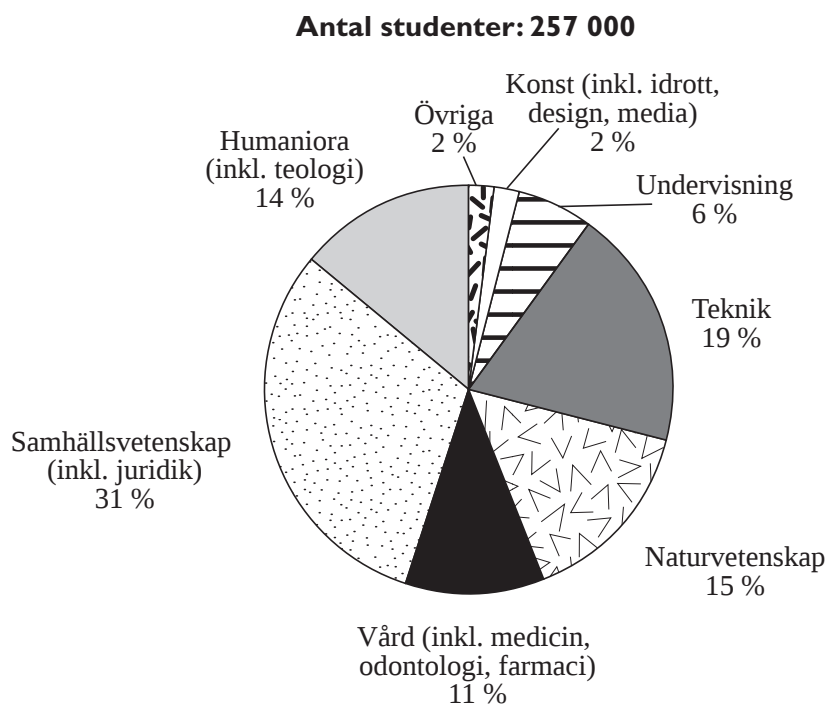
6. Hur stor andel av de kvinnor som var sjukskrivna vid mättillfället 1999 hade varit sjukskrivna i ett år eller mer?

- A 15 procent
- B 25 procent
- C 35 procent
- D 45 procent
- E 65 procent

Den svenska högskolan

Svenska statens kostnader för högskolesektorn år 2000 procentuellt fördelade på utgiftsposter.

Antalet studenter (helårs-) vid universitet och högskolor i Sverige år 2000 procentuellt fördelat på utbildningsområden.

Uppgifter

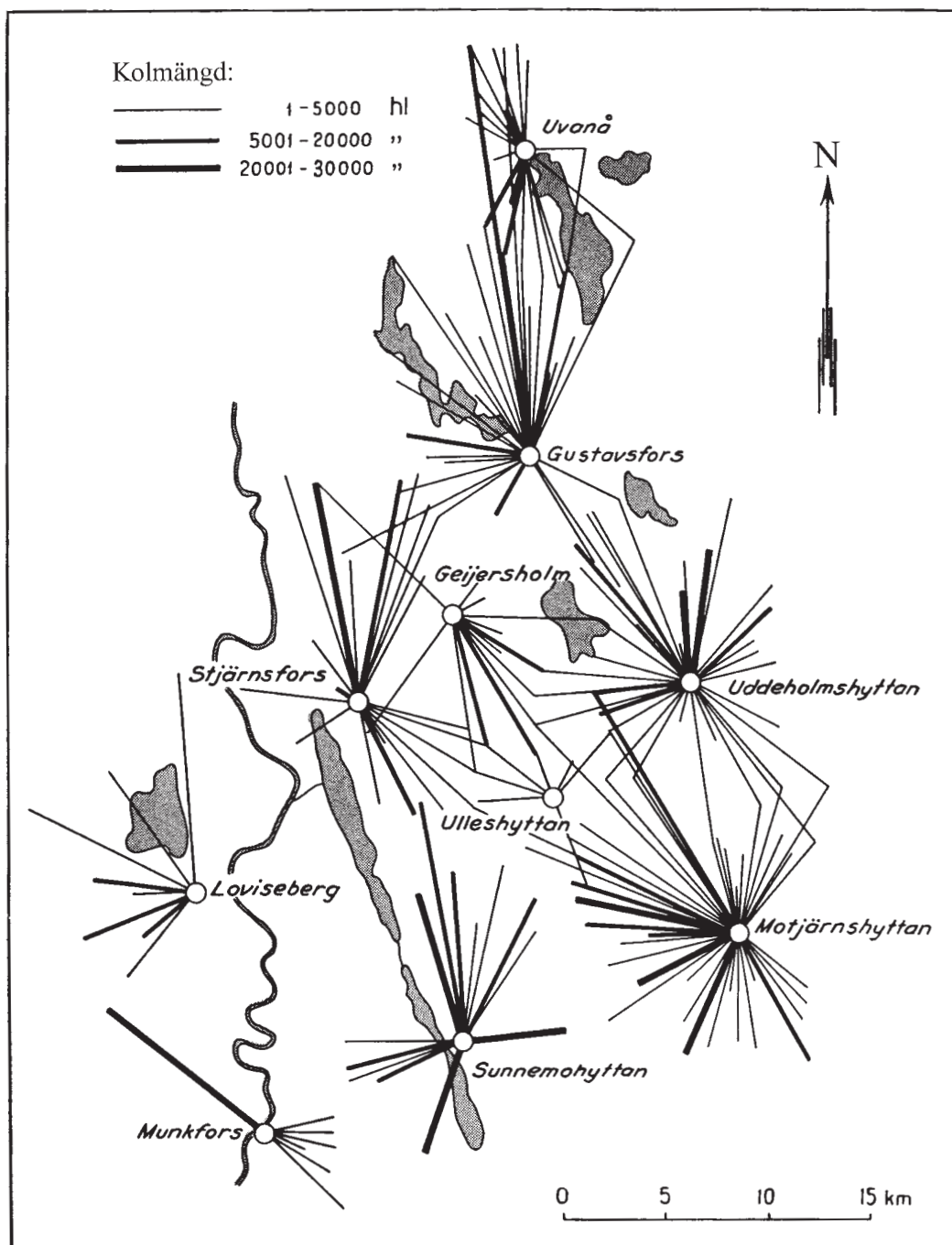
7. Hur många fler var studenterna som läste antingen samhällsvetenskap eller humaniora jämfört med dem som läste antingen naturvetenskap eller teknik?

- A 10 000
- B 28 000
- C 44 000
- D 87 000
- E 116 000

8. Hur stor var statens kostnad för studiestöd till studenter inom vårdområdet, om man antar att studiestödets fördelning på utbildningsområden var detsamma som studenternas fördelning på utbildningsområden?

- A 0,7 miljarder kr
- B 4,8 miljarder kr
- C 6,7 miljarder kr
- D 11,0 miljarder kr
- E 15,3 miljarder kr

Kolförsörjning till Uddeholmsverken

Uddeholmsverkens järnbruk i tio värmländska samhällen och brukens kolförsörjningsområden i Uddeholms skogar 1859–1868. Tjockleken på strecken visar mängden kol uttryckt i hektoliter (hl). Längden på strecken visar avståndet mellan kolförsörjningsområde och bruk uttryckt i kilometer (km).

Uppgifter

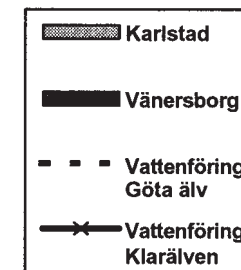
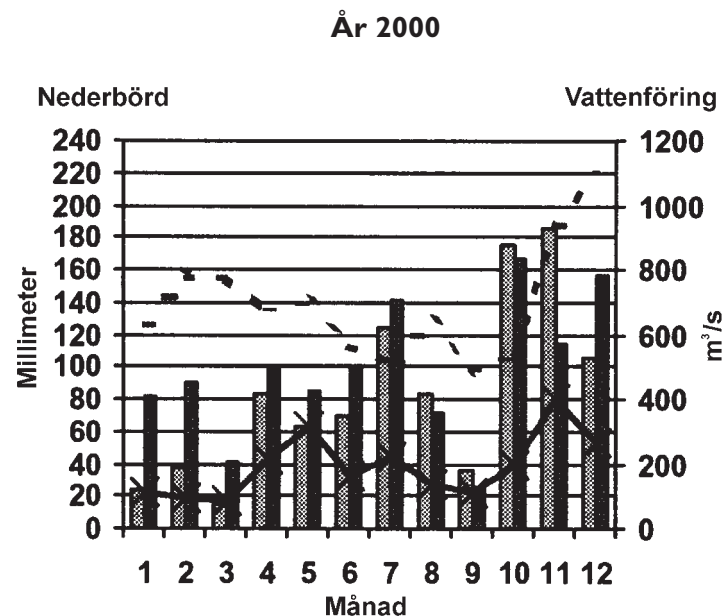
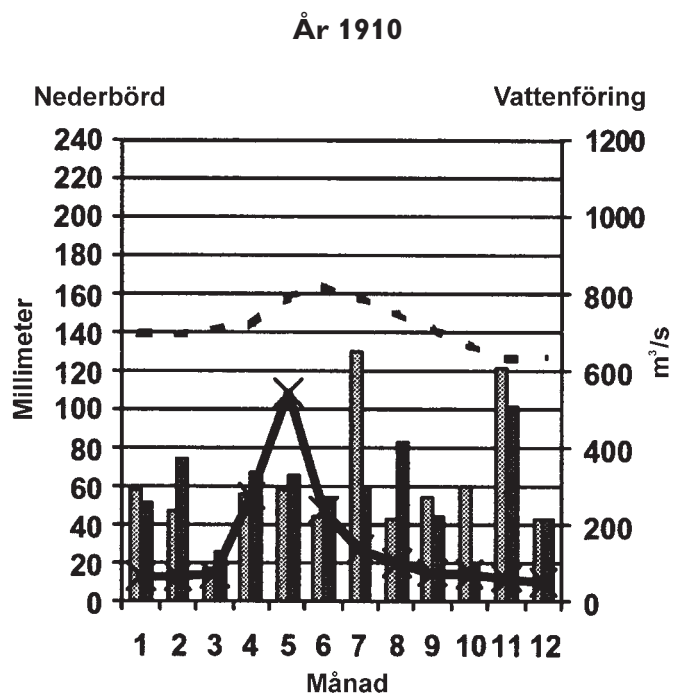
9. Hur mycket kol transporterades sammanlagt till Munkfors bruk, om man antar att samtliga kolförsörjningsområden bidrog med den största mängden kol som anges i respektive intervall?

- A 30 000 hl
- B 40 000 hl
- C 50 000 hl
- D 60 000 hl
- E 70 000 hl

10. Hur långt var avståndet mellan Gustavsfors bruk och det av brukets kolförsörjningsområden som låg längst bort?

- A 15 km
- B 20 km
- C 30 km
- D 45 km
- E 60 km

Nederbörd och vattenföring i området kring Vänern

Månader:

- 1 = januari
- 2 = februari
- 3 = mars
- 4 = april
- 5 = maj
- 6 = juni
- 7 = juli
- 8 = augusti
- 9 = september
- 10 = oktober
- 11 = november
- 12 = december

Månadsnederbörd i Karlstad och Vänersborg samt vattenföring i Göta älv och Klarälven, åren 1910 och 2000. Nederbörd i millimeter, vattenföring i kubikmeter per sekund (m³/s).

Uppgifter

11. Hur stor var skillnaden mellan Klarälvens högsta och lägsta vattenföring 1910 respektive 2000?

- A 100 m³/s respektive 60 m³/s
- B 200 m³/s respektive 300 m³/s
- C 200 m³/s respektive 600 m³/s
- D 500 m³/s respektive 60 m³/s
- E 500 m³/s respektive 300 m³/s

12. Hur stor andel av Karlstads årsnederbörd 1910 föll under perioden april–juni?

- A 10 procent
- B 15 procent
- C 20 procent
- D 30 procent
- E 35 procent

Årsinkomster

Årsinkomster för verkställande direktörer (VD) vid 50 företag i Sverige år 2000. Kronor.

	INKOMST AV TJÄNST ELLER TILLFÄLLIG FÖRVARVSVERKSAMHET	KOMMUNALT TAXERAD INKOMST	SAMMANRÄKNAD NETTOINKOMST
NÄRINGSLIVET, VD			
ABB Sverige	6 591 875	6 555 200	8 100 478
Assa Abloy	6 167 368	6 167 300	44 217 252
Assidomän	4 286 843	4 286 800	4 221 756
AstraZeneca	2 690 215	2 654 100	2 882 168
Atlas Copco	8 077 611	8 077 600	8 154 499
Autoliv Inc.	6 364 429	6 364 400	3 848 403
AvestaPolarit	5 132 347	5 132 300	5 193 129
Axfood	7 530 882	7 530 800	7 095 068
Bergman & Beving	3 451 628	3 451 600	4 002 856
Bilia	4 514 562	4 514 500	5 120 183
Dahl International	2 682 975	2 682 900	39 051 097
EF Education	1 290 327	1 337 700	24 148 461
Electrolux	8 119 541	8 119 500	10 109 861
Ericsson	15 947 504	15 911 400	16 244 728
Europolitan	3 336 734	3 300 300	18 658 866
Folksamgruppen	2 378 804	2 343 800	2 405 642
Föreningssparbanken	15 968 868	15 950 400	15 938 819
Gambro	8 604 283	8 604 200	10 754 092
H & M	3 941 995	3 905 900	4 059 806
Handelsbanken	7 707 826	7 707 800	7 149 423
Holmen	5 244 274	5 207 800	5 645 784
ICA	3 146 328	3 146 300	3 585 397
If Skadeförsäkring	13 507 312	13 502 200	14 516 483
Industrivärden	5 855 007	5 818 600	6 090 654
Investor	10 050 415	10 013 800	19 148 488
LKAB	3 283 377	3 246 800	3 184 482
Länsförsäkringar	3 820 842	3 784 200	3 784 042
Munksjö	3 016 213	2 979 800	3 477 928
NCC	6 077 430	6 040 800	6 513 476
NetCom/Tele2	5 752 361	5 752 300	6 148 389
Nobia	2 648 471	2 648 400	14 079 319
Nordea	8 781 117	8 744 500	8 884 829
Peab	3 236 980	3 238 400	7 430 947
Sandvik	10 415 499	10 379 000	11 672 209
Sapa	5 145 277	5 108 900	6 055 727
SAS	7 113 107	7 113 100	7 560 855
SCA	11 229 245	11 205 200	11 171 621
Scania	8 742 521	8 706 500	13 631 180
SEB	8 211 819	8 211 800	8 054 509
Securitas AB	3 194 119	3 157 700	7 653 947
Skandia	23 194 645	23 158 600	23 028 184
Skanska Sverige	5 761 054	5 761 000	5 826 587
SKF	10 287 314	10 287 300	18 568 535
SSAB	4 092 390	4 072 300	4 217 095
Stora Enso	5 322 489	5 285 200	5 547 523
Swedish Match	6 151 817	6 114 700	6 033 471
Sydskraft	3 010 914	2 974 300	2 861 808
Tetra Laval	22 222 736	22 186 200	23 128 710
Uddeholm	1 059 368	1 044 000	1 016 863
Volvo	11 299 487	11 299 400	13 150 613

Genomsnittliga årsinkomster bland verkställande direktörer (VD) inom näringslivet samt bland folk- och förtroendevalda i Sverige några år under perioden 1950–2000. Därutöver anges den genomsnittliga årsinkomsten för en industriarbetare samma år. Kronor.

	ANTAL POSITIONER	INKOMST AV TJÄNST ELLER TILL- FÄLLIG FÖRVÄRVS- VERKSAMHET	KOMMUNALT TAXERAD INKOMST	SAMMAN- RÄKNAD NETTO- INKOMST	INDUSTRI- ARBETARE, INKOMST
NÄRINGSLIVET, VD					
1950	50	134 784	141 555	157 508	6 040
1970	50	393 363	320 342	378 110	26 670
1980	49	739 873	627 568	630 811	69 470
1985	50	1 233 791	1 249 549	1 322 063	101 110
1990	50	2 496 563	2 425 618	2 476 962	150 340
1995	49	4 132 422	4 100 278	4 767 854	181 020
1998	50	5 627 414	6 311 228	6 703 884	210 300
1999	50	5 983 022	5 963 876	6 885 924	212 400
2000	50	6 913 211	6 895 752	10 260 525	221 086
FOLK- OCH FÖRTROENDEVALDA					
1950	42	27 240	27 113	29 570	6 040
1970	42	135 275	124 308	132 252	26 670
1980	42	264 620	235 243	234 109	69 470
1985	42	378 499	361 481	313 740	101 110
1990	42	572 932	530 586	543 291	150 340
1995	42	680 094	668 393	657 373	181 020
1998	42	967 978	968 957	1 609 822	210 300
1999	42	954 534	956 105	1 249 317	212 400
2000	44	984 869	976 314	1 271 624	221 086

Uppgifter

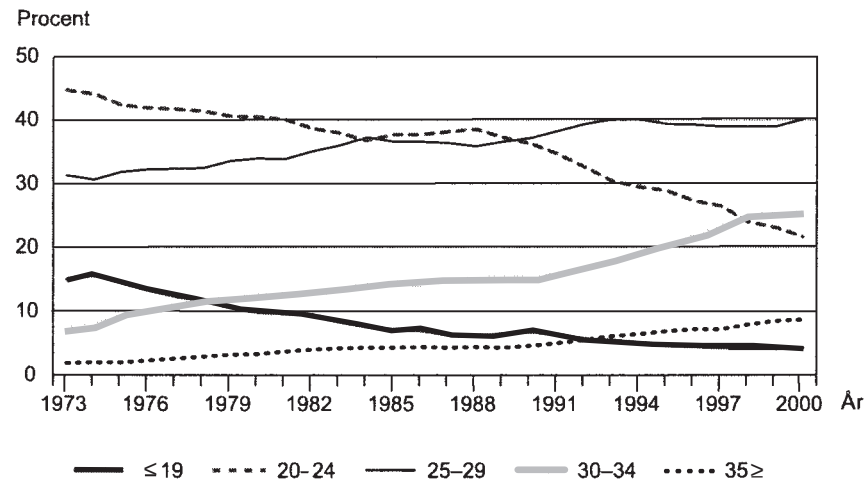
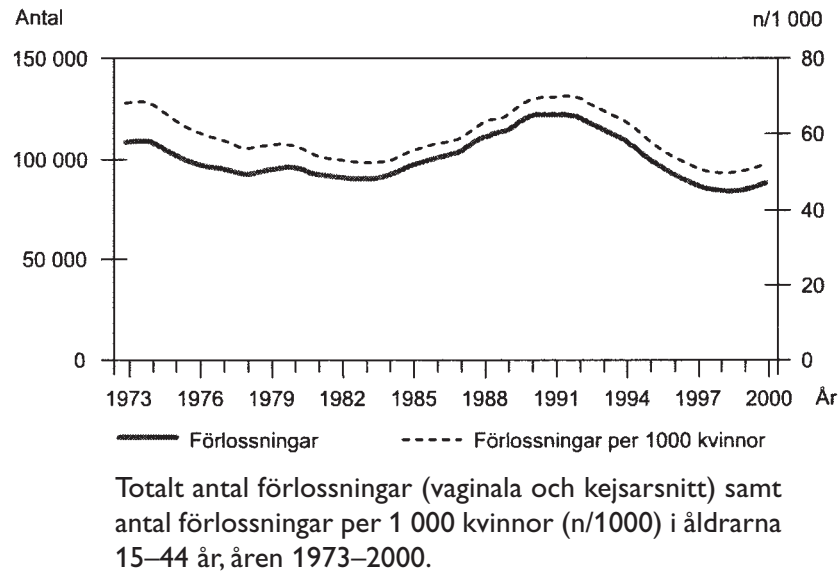
13. Identifiera den VD som hade den högsta sammanräknade nettoinkomsten år 2000. Hur mycket lägre kommunalt taxerad inkomst hade denna VD jämfört med den VD som hade den högsta kommunalt taxerade inkomsten?

- A 10 246 300 kr
- B 16 991 300 kr
- C 21 189 100 kr
- D 32 349 000 kr
- E 38 050 000 kr

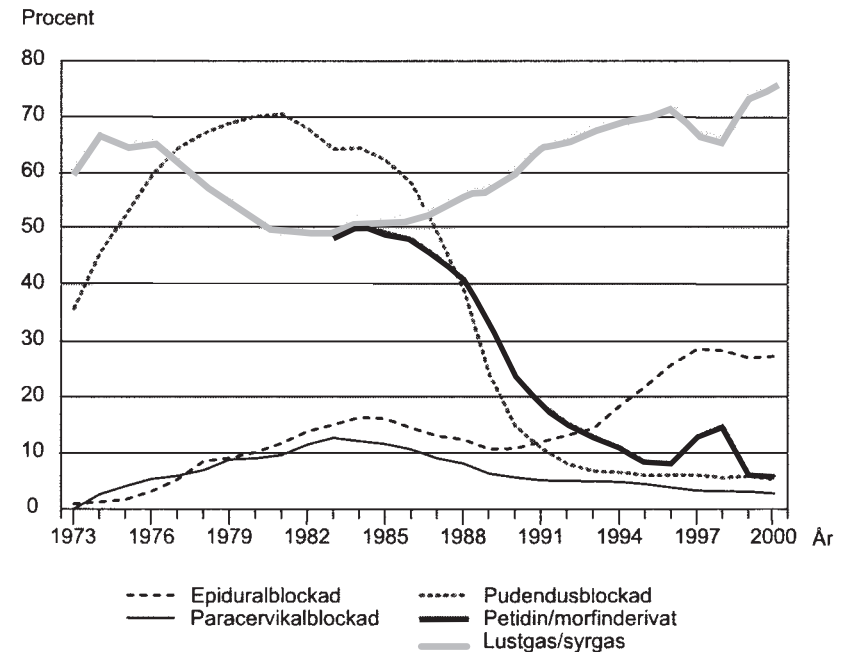
14. Hur många årsinkomster för en industriarbetare motsvarade en VD:s sammanräknade nettoinkomst 1950 respektive 2000?

- A 5 respektive 6
- B 5 respektive 46
- C 14 respektive 6
- D 26 respektive 6
- E 26 respektive 46

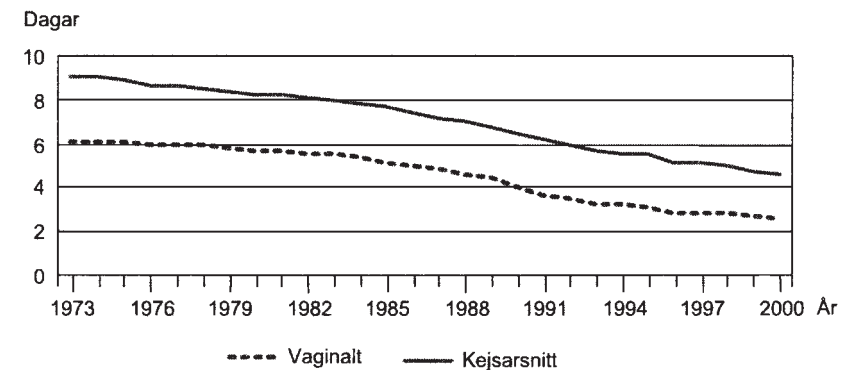
Förlossningar

Förstföderskor procentuellt fördelade på åldersgrupper åren 1973–2000.

Andel kvinnor som använt sig av olika smärtlindringar vid vaginal förlossning, åren 1973–2000.

Medelvårdtid på BB för kvinnor som fött ett barn (enkelbörd) vid vaginal förlossning respektive vid kejsarsnitt, åren 1973–2000.

Uppgifter

15. Vilket år avses?

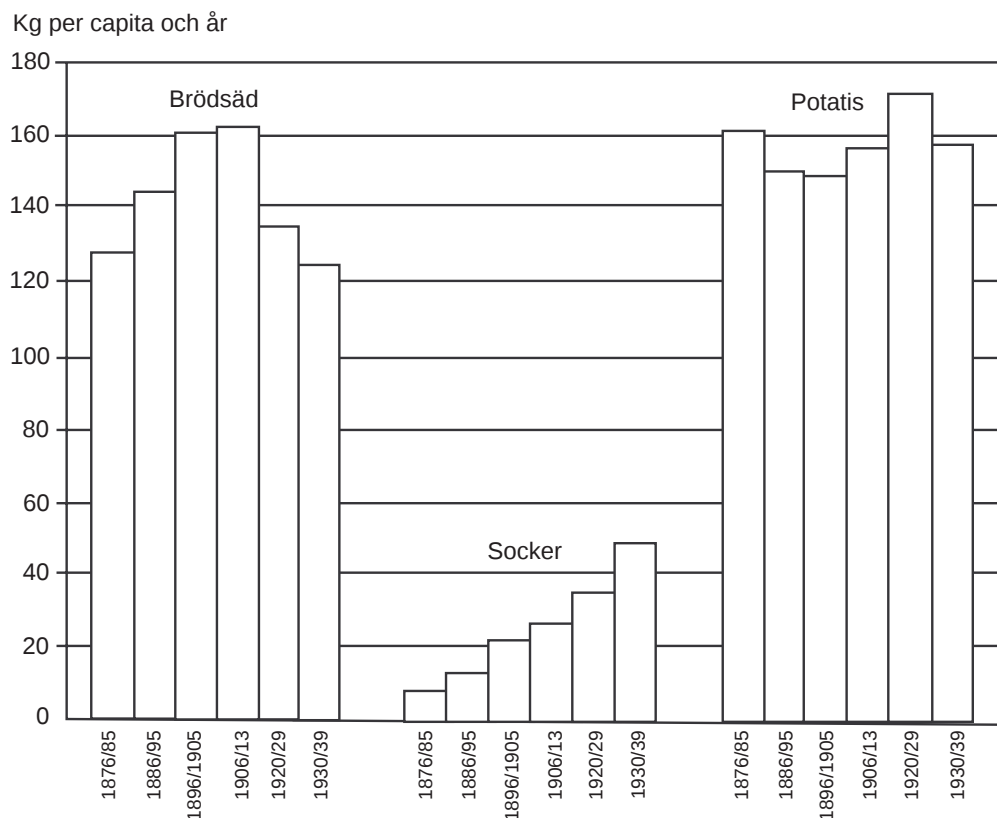
Vid ungefär 65 procent av de vaginala förlossningarna använde sig kvinnorna av lustgas/syrgas och vid mer än 20 procent användes epiduralblockad. Från detta år till året därpå minskade användningen av petidin/morfinderivat med nästan 10 procentenheter.

- A 1989
- B 1992
- C 1995
- D 1997
- E 1998

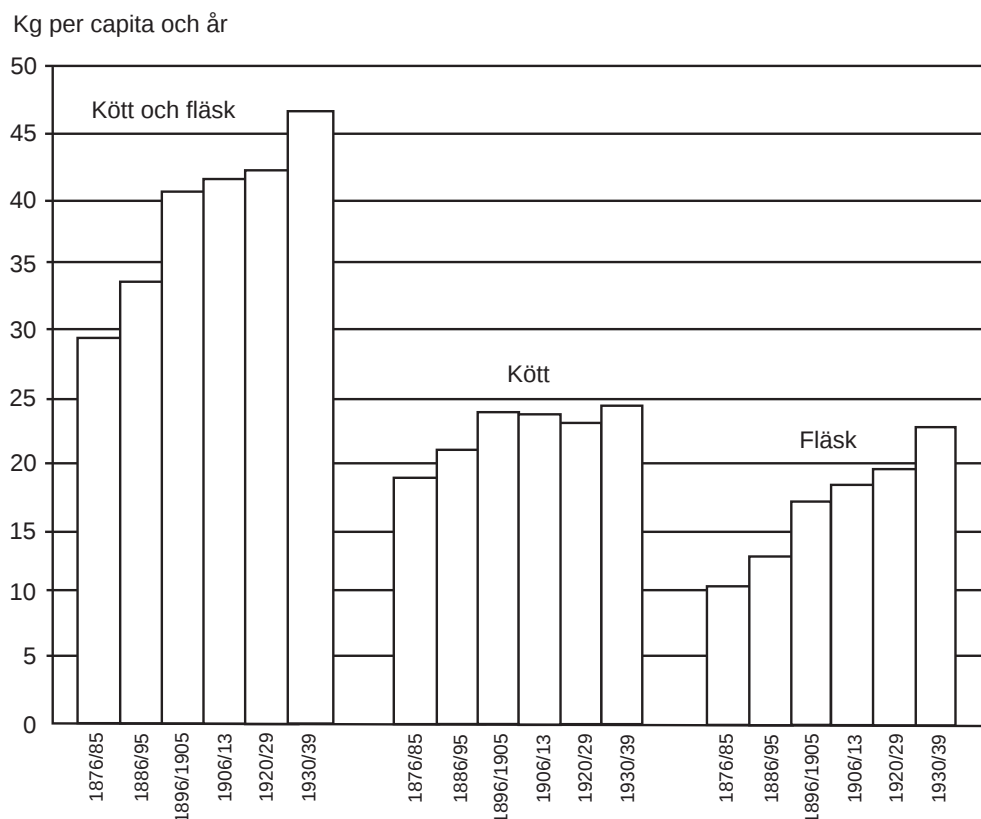
16. År 1991 förlöstes cirka 11 000 kvinnor med kejsarsnitt vid enkelbörd. **Hur många fler vård dagar sammanlagt behövde dessa kvinnor jämfört med 11 000 vaginalt förlösta kvinnor?**

- A 11 000
- B 19 000
- C 28 000
- D 54 000
- E 66 000

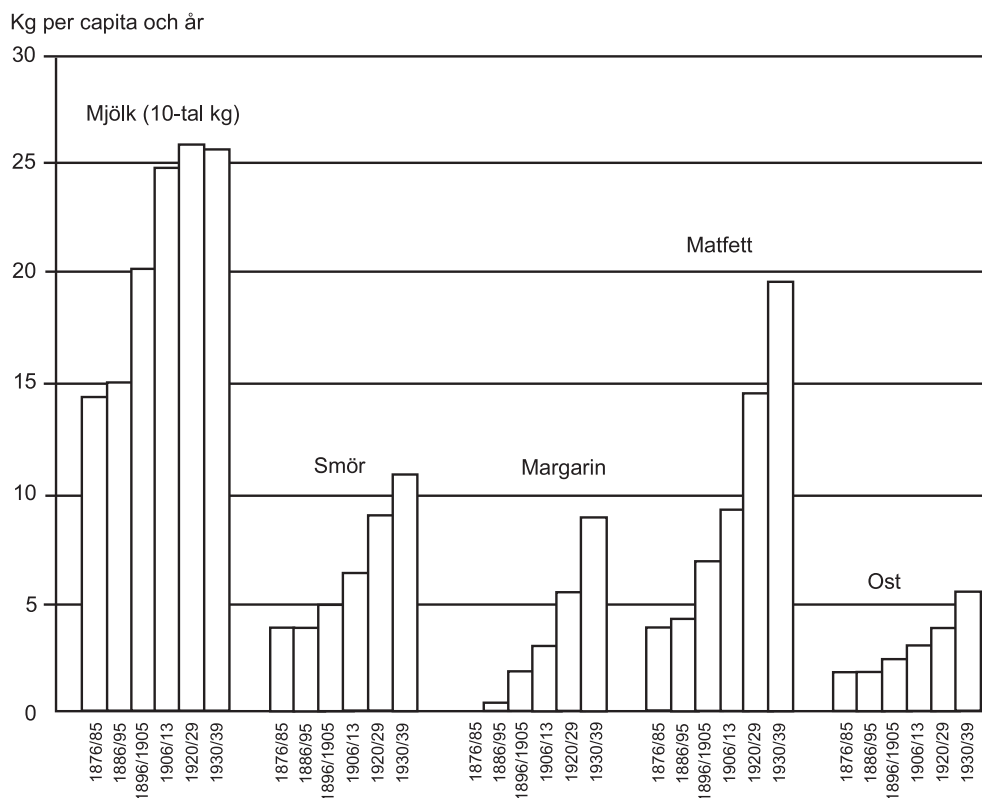
Livsmedelskonsumtion i Sverige

Konsumtion av några vegetabiliska livsmedel 1876/85–1930/39. Medeltal kg per capita och år under respektive period.

Konsumtion av kött och fläsk 1876/85–1930/39. Medeltal kg per capita och år under respektive period.

Konsumtion av mjölkprodukter och margarin 1876/85–1930/39. Medeltal kg (för mjölk 10-tal kg) per capita och år under respektive period.

Uppgifter

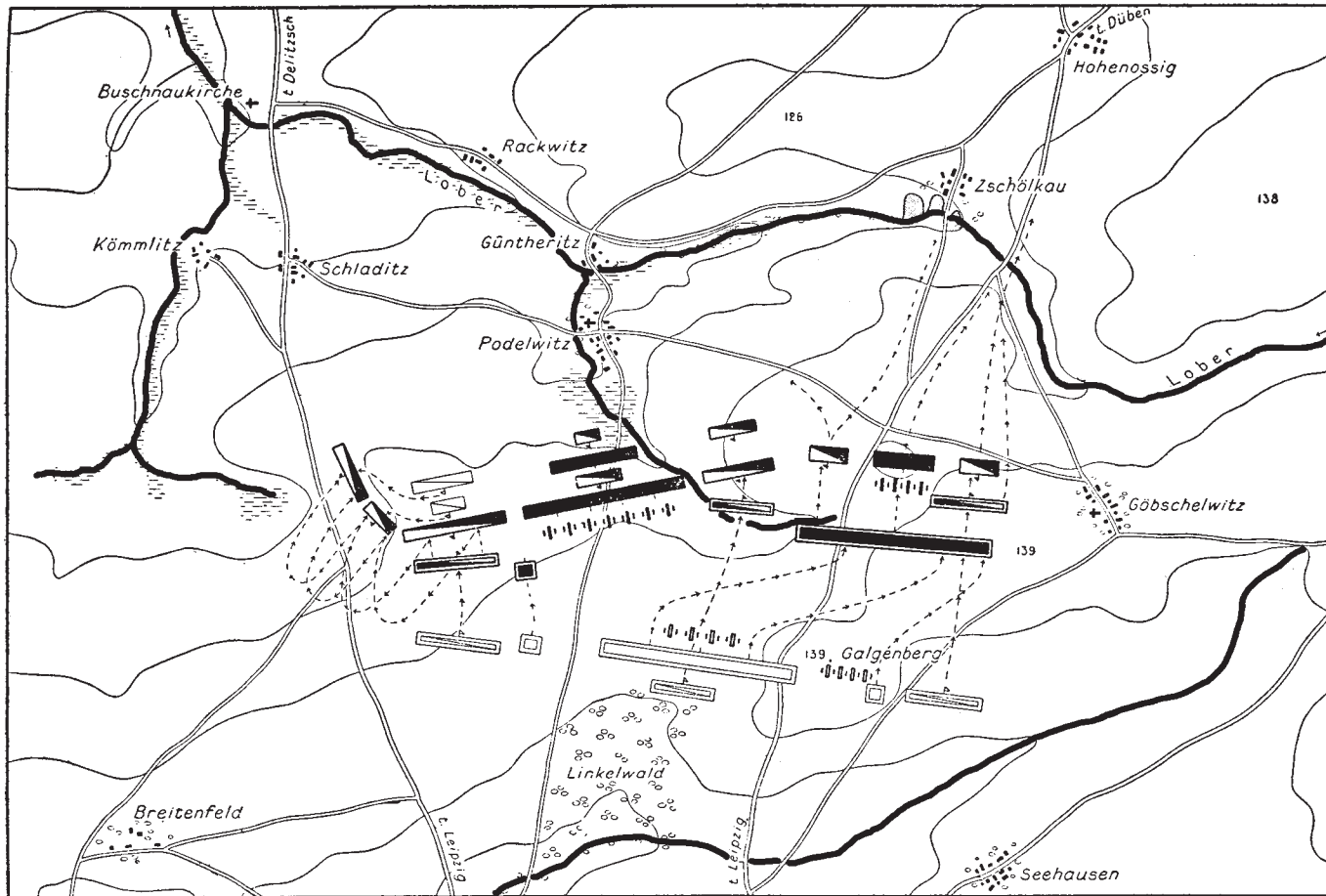
17. Hur många kg potatis konsumerades per kg kött och fläsk under perioden 1920/29?

- A 1 kg
- B 2 kg
- C 3 kg
- D 4 kg
- E 5 kg

18. Under tioårsperioden 1896/1905 uppgick Sveriges folkmängd till cirka 5 miljoner invånare. Hur stor var den sammanlagda konsumtionen av smör i landet under hela tioårsperioden?

- A 5 miljoner kg
- B 25 miljoner kg
- C 50 miljoner kg
- D 250 miljoner kg
- E 500 miljoner kg

Slaget vid Breitenfeld 1631

Tidigare skede Senare skede

Svenska och sachsiska trupper:

Infanteri
Kavalleri
Artilleri

Kejsrerliga och ligistiska trupper:

Infanteri
Kavalleri
Artilleri

- + Kyrka
- Landsväg
- Vattendrag
- Höjdkurva, ekvidistans¹ 5 m
- 139 Antal meter över havet
- Truppförflyttningstråk
- ☁ Skog
- By
- Sankmark

0 500 1 000 2 000 meter

Slaget vid Breitenfeld utspelade sig den 7 september 1631, mitt under det 30-åriga kriget, vid byn Breitenfeld med omnejd några kilometer norr om Leipzig. Slaget var ett led i den protestantiske kungen Gustav II Adolfs krigsföring mot den katolske tyskromerske kejsaren Ferdinand II och anses vara en krigshistorisk milstolpe.

¹ Ekvidistans = höjdskillnad mellan två intill varandra lig-gande höjdkurvor.

Uppgifter

19. Anta att du går från kyrkan i Göbschelwitz till vägkorsningen i Schladitz via byarna Hohenossig, Podelwitz och Rackwitz och att du följer landsvägen hela tiden. **Hur lång är denna sträcka om du går kortaste vägen utan att gå samma vägavsnitt mer än en gång?**

- A 2 km
- B 5 km
- C 7 km
- D 10 km
- E 13 km

20. Studera de olika infanterierna i det senare skedet, och anta att deras storlek var proportionell mot längden av motsvarande symboler på kartan. **Hur stort var det svenska och sachsiska infanteriet jämfört med det kejserliga och ligistiska infanteriet?**

- A Lika stora
- B 40 procent större
- C 80 procent större
- D 140 procent större
- E 180 procent större

HÖGSKOLEPROVET 2010-04-10 – FACIT

BLOCK 1

Delprov 1: NOG

1 C	12 C
2 E	13 C
3 E	14 D
4 C	15 B
5 A	16 D
6 D	17 C
7 B	18 C
8 B	19 B
9 E	20 A
10 E	21 E
11 A	22 D

BLOCK 2

Delprov 3: LÄS

1 D	11 A
2 A	12 D
3 B	13 C
4 D	14 B
5 C	15 D
6 A	16 C
7 B	17 B
8 C	18 D
9 D	19 B
10 C	20 A

BLOCK 4

Delprov 7: ELF

+

Delprov 8: ORD

1 C	11 A	1 C	11 C	21 B	31 A
2 C	12 C	2 A	12 E	22 A	32 E
3 B	13 D	3 B	13 E	23 D	33 E
4 A	14 B	4 E	14 B	24 A	34 A
5 C	15 B	5 E	15 B	25 C	35 C
6 B	16 D	6 C	16 A	26 A	36 C
7 C	17 A	7 C	17 A	27 E	37 A
8 D	18 D	8 D	18 A	28 D	38 A
9 A	19 B	9 A	19 D	29 B	39 A
10 B	20 C	10 E	20 D	30 D	40 B

BLOCK 5

Delprov 9: DTK

1 B	11 E
2 B	12 C
3 A	13 B
4 B	14 E
5 E	15 E
6 C	16 C
7 B	17 D
8 A	18 D
9 D	19 D
10 B	20 B

BLOCK 3 ingår ej! (Utprovningsblock)

NORMERINGSTABELL GÄLLANDE HÖGSKOLEPROVET 2010-04-10 (10:A)

TABELL AVSEENDE ÖVERFÖRING AV ANTAL RÄTTA SVAR TILL NORMERAD
 POÄNG MED ANGIVANDE AV ANTAL, ANDEL OCH KUMULATIV ANDEL PROV-
 DELTAGARE FÖR RESPEKTIVE NORMERAD POÄNG.

ANTAL RÄTTA SVAR	NORMERAD POÄNG	ANTAL PROV- DELTAGARE	ANDEL PROV- DELTAGARE (%)	KUMULATIV ANDEL PROV- DELTAGARE (%)
0- 32	0.0	2115	3.6	3.6
33- 38	0.1	3119	5.4	9.0
39- 41	0.2	2120	3.6	12.6
42- 44	0.3	2423	4.2	16.8
45- 47	0.4	2694	4.6	21.4
48- 51	0.5	3922	6.7	28.2
52- 55	0.6	4074	7.0	35.2
56- 59	0.7	4326	7.4	42.6
60- 63	0.8	4245	7.3	49.9
64- 67	0.9	4247	7.3	57.2
68- 71	1.0	4047	7.0	64.1
72- 75	1.1	3700	6.4	70.5
76- 79	1.2	3387	5.8	76.3
80- 83	1.3	3004	5.2	81.5
84- 88	1.4	3315	5.7	87.2
89- 92	1.5	2209	3.8	91.0
93- 97	1.6	2135	3.7	94.6
98-101	1.7	1285	2.2	96.8
102-105	1.8	904	1.6	98.4
106-109	1.9	536	.9	99.3
110-122	2.0	404	.7	100.0
		----- 58211	----- 100.0	

MEDELVÄRDE = 0.86
 STANDARDAVVIKELSE = .48